
ZIELONE FESTIWALE

PRAKTYCZNY PORADNIK

Doświadczenia i najlepsze praktyki przy
organizacji festiwali w Polsce i za granicą.

ZIELONE FESTIWALE

PRAKTYCZNY PORADNIK

Doświadczenia i najlepsze praktyki przy
organizacji festiwali w Polsce i za granicą.

REDAKCJA: Joanna Mieszkowicz, Piotr Bielski

AUTORZY: Piotr Bielski, Joanna Mieszkowicz, Barbara Partyka, Magdalena Pastuszek, Joanna Pieśluk, Marcin Piotrowski, Michał Ruman, Tomasz Róg, André Soares, Michał Stalmach, Katarzyna Walaszek, Anna Wietecha

TŁUMACZENIA: Natalia Nazin

KOREKTA: Joanna Janek-Hydroś

SKŁAD I OPRAWA GRAFICZNA: Natasza Sałańska

FOTOGRAFIE: archiwum Fundacji Aeris Futuro, Shutterstock

WYDAWCA:

Fundacja Aeris Futuro

Biuro: ul. Krowoderska 11/8, 31-141 Kraków

Siedziba: Al. Daszyńskiego 22/46, 31-534 Kraków

Tel./faks: +48 (12) 430 08 22

e-mail: biuro@aerisfuturo.pl

www.aerisfuturo.pl

www.zielonewydarzenia.pl

Publikacja powstała przy dofinansowaniu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie.

© Copyright by Fundacja Aeris Futuro, 2013

Powielanie materiałów jest dozwolone, pod warunkiem, że zostanie podane ich źródło.

Publikację wydrukowano na papierze przyjaznym środowisku.

ISBN 978-83-927492-2-6

Ogólnopolska organizacja pozarządowa (non-profit) działająca od 24 lutego 2006 roku.

Stwórzmy klimat dla przyszłości to nasze motto.

Misją Fundacji jest skuteczne przeciwdziałanie globalnym zmianom klimatu, ochrona i zwiększanie różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej, wspieranie rozwoju społeczności lokalnych oraz edukowanie i promowanie odpowiedzialnego biznesu.

Doradca – promotor – edukator to nasza rola.

We współpracy z instytucjami publicznymi i prywatnymi tworzymy, a także realizujemy kampanie społeczne, programy szkoleniowe i wolontariackie, konferencje, eventy oraz happeningi w obszarze zrównoważonego rozwoju, przygotowujemy również strategie oraz raporty CSR.

Fundacja Aeris Futuro to inicjator i koordynator Kampanii Zielone Wydarzenia promującej i wdrażającej pierwszy w Polsce standard zrównoważonego rozwoju przy organizacji spotkań (konferencji, szkoleń, imprez).

Fundacja Aeris Futuro wsparła polską prezydencję w Radzie Unii Europejskiej. Jest członkiem Klubu Przyjaciół Prezydencji i Koalicji Klimatycznej.

SPIIS TREŚCI

	WPROWADZENIE	4.
●	Sztuka życia w zgodzie z naturą	4.
●	Zielone festiwale w Republice Czeskiej	5.
●	Zasady zrównoważonego zarządzania	6.
1.	FESTIWALE CO WYZNACZAJĄ ZIELONE TRENDY	7.
1.I	Folkowisko	8.
1.II	Cieszanów Rock Festiwal	9.
1.III	Slot Art Festival	10.
1.II	Festiwal Zaczarowanej Piosenki im. M. Grechuty	12.
1.III	Slow Festival	13.
2.	EDUKACJA EKOLOGICZNA	15.
3.	ZARZĄDZANIE WYDARZENIEM ORAZ BIUREM ORGANIZACYJNYM	19.
4.	PROMOCJA I REKLAMA	22.
5.	LOKALIZACJA	26.
6.	TRANSPORT	29.
7.	ENERGIA	32.
8.	GOSPODARKA WODĄ	35.
9.	CATERING	38.
10.	GOSPODARKA ODPADAMI	41.
11.	EMISJA CO ₂ I OFFSET	44.
●	Listy kontrolne	47.
●	Znaki ekologiczne	49.
●	Przewodnik po zielonych festiwalach w Polsce	52.
●	Przewodnik po zielonych festiwalach za granicą	54.

SZTUKA ŻYCIA W ZGODZIE Z NATURĄ

W XXI wieku jest dla nas oczywiste, że świat jest globalną wioską. Dzięki Internetowi, multimediom i telekomunikacji możemy być wszędzie, o każdej porze, w nieustannym kontakcie ze wszystkimi. Nie ma granic, przynajmniej w teorii...

Gospodarka jest już ponadnarodowa, przepływ dóbr i kapitału nie zna granic, a marki dużych korporacji kształtują styl życia w każdym zakątku świata. Kultura również się ujednocila. Mówi się – kultura POP, czyli popularna, powszechna. Każdy ma do niej wręcz nieograniczony dostęp dzięki różnorodnym mediom, a światowe trendy nigdy dotąd nie miały takiej siły oddziaływania.

Trzeci element świata to natura. Kultura i gospodarka karmią się jej zasobami, w pogoni za ideami globalizacji, które dla natury nie są niczym nowym. Powietrze, którym oddychamy, woda, która krąży od mórz po chmury, słońce i księżyc, które stale nam towarzyszą – zawsze były ponadnarodowe i ogólnodostępne. Ta prosta wolność, wolność życia, wolność przestrzeni, wolność czerpania z wciąż odnawiających się zasobów, od wieków była cechą przyrody.

Współczesna kultura i gospodarka również stawiają wolność na piedestale. Media dają nam wolną informację, pozwalając kulturze rozprzestrzeniać się w sposób nieograniczony. Lecz jak ciężko w tej nawałnicy „newsów” znaleźć coś, co nie jest sensacją lub tragedią. Czy przy tej całej wolności informacji ktoś pamięta o wolności od informacji? Kapitalizm napędzający globalną gospodarkę obiecuje nam wolność wyboru, łamiąc kolejne granice konsumpcji, zalewając nas coraz to bardziej konkurencyjnymi ofertami. Czy naprawdę musimy ciągle kupować nowe ubrania, samochody i telefony? Kto oprócz wolności zakupu zaoferuje nam wolność od zakupu?

Czy wolność, jako abstrakcyjne pojęcie stworzone przez człowieka, nie realizuje się najlepiej właśnie w naturze?

Warto na chwilę wyłączyć się z tej karuzeli Facebook’a, YouTube’a czy Twitter’a i usiąść spokojnie na ławce, wsłuchując się w głos tego, co nas otacza... Zastanówmy się czy chcemy usłyszeć śpiew ptaków czy wyjące silniki, szum miasta czy drzew, warkot fabryk czy szmer potoku.

Czasem warto wyłączyć telefon, komputer, zamknąć drzwi domu i spotkać się z kimś twarzą w twarz. Dobrą okazją może być impreza, koncert lub konferencja. Te wydarzenia pozwalają na osobisty kontakt z ludźmi, z kulturą, z przyrodą. Pozwalają doświadczyć tego czegoś na własnej skórze – otworzyć zmysły i odczuć jak natura, kultura i gospodarka przenikają się. W tym przenikaniu wolność może przejawiać się jako samowola i folgowanie swoim zachciankom bez oglądania się na innych. Natomiast prawdziwa wolność zakłada odpowiedzialność, która przejawia się w szacunku i zrozumieniu każdej ze stron, pozostawiając wolność działania przyszłym pokoleniom. I takie są właśnie Zielone Wydarzenia, których ideę jako Fundacja AERIS FUTURO z dużym zaangażowaniem promujemy od ponad 7 lat.

Sztuką jest zatem nie tylko kultura, ale i życie w zgodzie z naturą!

JOANNA MIESZKOWICZ

Prezes Fundacji AERIS FUTURO

ZIELONE FESTIWALE W REPUBLICIE CZESKIEJ

Stowarzyszenie Konopa działające na rzecz ochrony środowiska i promocji konopi jako rośliny użytkowej w latach 2009-10 zorganizowało międzynarodowy projekt związany z zielonymi festiwalami. W ramach tego projektu oraz działań w zakresie Sunny Campaign, Konopa wraz z partnerami ze Słowacji i Węgier zbadała w jakim stopniu publiczne wydarzenia kulturalne są przyjazne środowisku oraz przygotowała kilka festiwali, w trakcie których przyjęto szereg ekologicznych rozwiązań.

Nasze działania skierowaliśmy głównie na kwestię redukcji konsumpcji oraz gospodarowania odpadami. Dołączyliśmy do niewielkich festiwali stworzonych przez naszych partnerów, w trakcie których testowaliśmy przyjęte zielone rozwiązania. Przede wszystkim skupiliśmy się na przekazie informacji – cały czas mieliśmy na uwadze to, jak istotne jest motywowanie oraz informowanie o przyjętych rozwiązaniach osób uczestniczących w projekcie – zarówno naszych gości, jak i dostawców oraz osób zaangażowanych w organizację festiwalu. Ponadto staraliśmy się jak najbardziej ułatwić przyjazne dla środowiska zachowania poprzez stworzenie prostej, dobrze widocznej, użytecznej, a także - co istotne z punktu widzenia sponsorów – niedrogiej infrastruktury. Nasze działania obejmowały:

- 🌿 Zachęcanie do korzystania ze wspólnych przejazdów (carpooling).
- 🌿 Promowanie papieru z recyklingu, drukowania dwustronnego, stosowania materiałów przyjaznych środowisku oraz lokalnych produktów.
- 🌿 Namawianie uczestników do oszczędnego korzystania z wody.
- 🌿 Zarządzanie odpadami: przygotowanie miejsc do segregacji odpadów, oznaczenie ich, zaopatrzenie ich w kolorowe worki do segregacji oraz bieżące sprawdzanie ich stanu i końcowe, oddanie do recyklingu.

Nauczyliśmy się tego, że jeśli chce się osiągnąć dobre wyniki, wystarczy dać ludziom odpowiednie narzędzia i przedstawić im swój pomysł i motywację, która za nim stoi. W segregacji śmieci nie ma tak naprawdę niczego nadzwyczajnego. Większość ludzi (przynajmniej tak jest w Republice Czeskiej) robi to codziennie w domu. Nie dziwi więc to, że odpady, które zebraliśmy od wystawców były perfekcyjnie posegregowane. Co więcej, również nasze działania względem uczestników można uznać za olbrzymi

sukces, a jedyne co musieliśmy zrobić, to wprowadzić prosty system segregacji. Polega on na tym, że kosze na wszystkie rodzaje odpadów są ustawiane obok siebie i rozmieszczane na całym terenie festiwalu. Muszą one być dobrze oznaczone, tak żeby dało się je rozróżnić także w nocy oraz odpowiednio często opróżniać. Dzięki temu odsetek poprawnie posegregowanych odpadów wzrósł do 90%! W ten sposób uniknęliśmy dodatkowej pracy przy ponownej segregacji, zaoszczędziliśmy czas, energię i pieniądze. Na Reggae Festiwalu w 2010 sami uczestnicy posegregowali 500 kg śmieci na 7 rodzajów odpadów: biały i kolorowy plastik, białe i kolorowe szkło, butelki zwrotne, puszki oraz biodegradowalne plastikowe naczynia.

Do czystości terenu festiwalu najbardziej przyczyniło się wprowadzenie kaucji. System ten jest przyjęty w trakcie większości czeskich festiwali i świetnie się sprawdza! Problem kufla po piwach praktycznie znika wraz z wprowadzeniem kaucji (patrz: Dobra Praktyka, str. 43).

Na pewno można jeszcze wiele zrobić, aby festiwale były bardziej przyjazne środowisku. Jest wiele poradników dostępnych w różnych językach (teraz również po polsku), które pomogą znaleźć inspirację i odpowiednio zaplanować poszczególne kroki. My szczególnie zbadaliśmy rozwiązania dotyczące toalet kompostujących i odnawialnych źródeł energii. Dzięki Sustainable Event Alliance i nagrodzie Greener Festivals można znaleźć setki festiwali, które zmierzyły się już z tymi dwoma kwestiami. Jak się okazało, najistotniejszym krokiem we wprowadzeniu kompostujących toalet jest współpraca z lokalnymi rolnikami, wytwórcami biogazu lub kompostowniami, które są uprawnione do odbioru i ponownego przetwarzania zebranych odpadów. To samo dotyczy odnawialnych źródeł energii – należy znaleźć dobrych partnerów wśród firm ekologicznych, które zgodzą się wypożyczyć niezbędny sprzęt i dopilnują, że będzie on odpowiednio działał przez cały czas festiwalu.

Kluczem do stworzenia zrównoważonego festiwalu jest partnerstwo. Należy współpracować z miejscowymi ludźmi, z zielonym biznesem, z dobrze dobranymi sprzedawcami oraz uczestnikami festiwalu. Dzięki temu, festiwal może wyjść poza ramy czystej konsumpcji i stać się niesamowitym miejscem do tworzenia czegoś nowego. Po więcej informacji zapraszamy na www.sunny-campaign.net.

MICHAŁ RUMAN

Stowarzyszenie Konopa (Czechy)

ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ZARZĄDZANIA

Ostatnie 12 lat to kluczowy okres dla organizatorów imprez artystyczno-rozrywkowych. Czas ten naznaczony jest zarówno przez rosnące ryzyko, jak i nowe możliwości. Takie wydarzenie jest szansą do zainspirowania publiczności do zmian, które chcą widzieć w świecie. Portugalski Boom Festival skorzystał z tej szansy w 2006 roku i opracował 3 podstawowe reguły prowadzenia działalności festiwalowej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Te reguły przyświecają całemu projektowi oraz każdemu członkowi zespołu, zarówno wolontariuszom, partnerom jak i sponsorom.

Po pierwsze, zrównoważony rozwój musi być zaplanowany. Decyzja o stworzeniu zrównoważonego wydarzenia musi pochodzić od samych producentów. Jeśli producenci lub kierownicy nie są przekonani co do tego, że każdy aspekt zrównoważonego rozwoju musi być uwzględniony w budżecie, to wszelkie wysiłki spełzną na niczym.

Po drugie, zrównoważony rozwój wymaga działania. Poniższe siedem pytań pozwoli sprawdzić czy trzymamy się ustalonych przez nas reguł. Każde z tych pytań może zweryfikować założenia projektu i proces zarządzania zadaniami w każdej fazie festiwalu. Takie działanie wymaga, aby każdy zespół był przeszkolony z zasad zrównoważonego rozwoju oraz żeby każde zadanie było sprawdzone pod kątem tych zasad. Dotyczy to wszystkich aspektów festiwalu, włączając zaopatrzenie, zarządzanie kontraktami, sponsorów, dostawców, artystów, kadrę zarządzającą oraz dział personalny. Warto zatem zadać sobie pytania:

- 1) W jaki sposób w trakcie danego wydarzenia jest wytwarzana i wykorzystywana energia? Uwzględnij transport, energię elektryczną, paliwo, chłodzenie oraz ogrzewanie.
- 2) Jak wygląda obieg wody? Uwzględnij wszystkie aspekty festiwalu.
- 3) Jaki jest wpływ na środowisko skonsumowanych materiałów i w jaki sposób ten wpływ jest odwrócony?
- 4) W jaki sposób odpady są przetwarzane na zasoby, zarówno przed, w trakcie jak i po samym wydarzeniu?
- 5) Jak wpływamy na regenerację ekosystemu? Uwzględnij wpływ na otoczenie i atmosferę.

- 6) Czy wydarzenie jest zorganizowane w myśl idei sprawiedliwości społecznej i równości? Przeglądniej stosowaną politykę kadrową.
- 7) Jaki wpływ ma nasze wydarzenie na społeczeństwo? Uwzględnij funkcję edukacyjną w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Po trzecie, zrównoważony rozwój napędza biznes. Kluczowym aspektem biznesu jest obowiązek dostarczania zrównoważonych produktów albo usług. Przy czym nie chodzi tu o osiągnięcie celu, a raczej o drogę do niego, gdyż z każdym nowym przedsięwzięciem zmierzmy się z nowymi wyzwaniem i oczekiwaniami. W tej branży greenwashing odnosi odwrotne skutki niż te, które zamierzono. Publiczność jest zazwyczaj wyczulona na kłamstwa i pozbawiona entuzjazmu nawoływania do zmiany. Na naszych oczach wiele dużych przedsięwzięć ucierpiało z tego powodu. Branża zmienia się szybko, ale równocześnie zmienia się też publiczność, która jest coraz lepiej poinformowana. Boom Festival wybrał kulturę niezależną i to okazało się być świetnym środkiem do dokonania zmiany.

ANDRÉ L JAEGER

Dyrektor ds. Zrównoważonego Rozwoju
i Designu Festiwalu Boom (Portugalia)

1.

**FESTIWALE CO WYZNACZAJĄ
ZIELONE TRENDY**

1.1 FOLKOWISKO

Gdy rano budzi cię śpiew ptaków, wychodząc z namiotu widzisz zielone pola i łąki, a na horyzoncie las. To zapewne znaczy, że jesteś na Festiwalu Folkowisko. Jest to nietypowa impreza – celebrująca wielokulturowość i wspólnotowość małych ojczyzn, a zarazem kameralna i rodzinna.

Na trzy lipcowe dni podkarpacka wieś Gorajec licząca 12 domów zmienia się w stolicę polskiego folklu. Koncerty, rajdy, gra wiejska, warsztaty, debaty, prelekcje, wycieczki – to tylko niektóre z rozlicznych atrakcji Folkowiska. Najważniejsza w tym wszystkim jest jednak możliwość obcowania z innymi pasjonatami kultury, muzyki, czy literatury ludowej i tworzenie wspólnoty. Gorajec leży na „końcu świata”, na uboczu cywilizacji, z dala od pędu współczesnego społeczeństwa. Organizatorzy biorą to za atut. Nie znajdziecie tu telewizora, nawet telefony komórkowe mają tu słaby zasięg. Większość koncertów odbywa się akustycznie, więc nie wymaga poboru prądu, a dodatkowo nie odciąga festiwalowych gości od bliskiego kontaktu z naturą.

Peryferyjność miejscowości, brak kanalizacji, problemy z dojazdem niejako wymogły na organizatorach festiwalu rozwiązania proekologiczne. Na swoich stronach promują zbiorowy transport, wspólne dojazdy czy przyjazd rowerem z pobliskich stacji kolejowych, a sama promocja festiwalu opiera się głównie na stronach www i portalach społecznościowych. W ramach działań proekologicznych nawet smycze na identyfikatory zastąpione zostały z powodzeniem konopnymi sznurami, które idealnie wpisują się w charakter Folkowiska.

Na terenie Chutoru Gorajec, w którym odbywa się festiwal, powstała przydomowa oczyszczalnia ścieków, wodę ogrzewają solary słoneczne. Organizatorzy kierują się również zasadą 3R (reduce, reuse and recycle). W trakcie festiwalu

prowadzona jest akcja „Jesteś na wsi, nie rób wiochy! Segreguj śmieci!”, a na każdym kroku można znaleźć oznakowane pojemniki na odpady. Celem organizatorów jest jak największa redukcja zanieczyszczeń dlatego wszystkie jednorazowe naczynia stopniowo zastępowane są biodegradowalnymi odpowiednikami. W organizację Folkowiska zaangażowała się lokalna społeczność, szczególnie okoliczne Spółdzielnie Socjalne i Koła Gospodyń Wiejskich, które mają wyłączność na sprzedaż swoich produktów podczas Festiwalu. Dodatkowo wszystkie produkty spożywcze dostarczane są z lokalnych źródeł: warzywa, miód, mleko, sery – od sąsiadów; chleb i wędliny od – lokalnych wytwórców. Festiwal spowodował ożywienie ruchu turystycznego w najbliższej okolicy dlatego też Stowarzyszenie Folkowisko stara się zachęcić gorajczan do otwierania nowych kwater agroturystycznych i przyjmowania festiwalowych gości pod swoje dachy.

Marcin Piotrowski
Organizator festiwalu Folkowisko

//// //// fot.1: Folkowisko - Mateusz Piotrowski i Magdalena Bartecka.

1.II CIESZANÓW ROCK FESTIWAL

Cieszanów Rock Festiwal to stosunkowo młody festiwal muzyczny. Jego idea zrodziła się w 2010 r. w Cieszanowie, niewielkim mieście w województwie podkarpackim, na skraju Rostocza.

Dwie wcześniejsze edycje Breakout Festiwal, które odbyły się w Cieszanowie w 2008 i 2009 roku, potwierdziły potrzebę organizacji tego typu imprez muzycznych w południowo-wschodniej Polsce. Nowa formuła festiwalu i nieco inny zakres muzyczny sprawiły, że nadano mu obecną nazwę Cieszanów Rock Festiwal.

Już od pierwszej edycji festiwalu w sierpniu 2010 r., organizatorzy dążą do wypracowania oryginalnego i niepowtarzalnego charakteru imprezy, wyraźnego określenia odmienności wobec tak zasłużonych i znanych festiwali jak Jarocin czy Przystanek Woodstock. Siłą festiwalu jest różnorodność stylistyczna wykonawców, zgrupowanych wokół szeroko rozumianej muzyki rockowej. Cieszanów Rock Festiwal stara się prezentować to, co w muzyce rockowej najwartościowsze i wychodzące poza schemat. Tegoroczna czwarta edycja festiwalu zgromadziła łącznie ponad 24 tysiące fanów rocka z całej Polski oraz z zagranicy.

Tradycją cieszanowskiego festiwalu od początku jego istnienia jest Strefa Aktywności stworzona przez organizacje pozarządowe. Tam każdy festiwalowicz, przed koncertami na scenie głównej, może bezpłatnie skorzystać z bogatej oferty kulturalnej w postaci różnego rodzaju warsztatów, turniejów sportowych, dzięki akcji „Uwolnij Książkę” wzbogacić domowy księgozbiór o ciekawe książki wycofane z bibliotek. Nowością podczas tegorocznej edycji imprezy było miasteczko organizacji pozarządowych „City NGO” z ciekawą ofertą kulturalną

dla uczestników festiwalu (warsztaty, konkursy, wykłady, spotkania, prezentacje, kino plenerowe).

Rozwój festiwalu i coraz większa liczba odwiedzających go osób sprawiły, że organizatorzy uznali za konieczne stworzenie festiwalu jak najbardziej przyjaznego środowisku naturalnemu. W tym celu w 2012 r. podjęto współpracę z Fundacją Aeris Futuro. Dzięki temu podczas trzeciej edycji festiwalu (24-26 sierpnia 2012 r.) członkowie Fundacji w ramach Strefy Aktywności prowadzili warsztaty ekologiczne z upcyklingu pt. „Drugie życie puszki”. Na swoim stoisku informowali także o zeroemisyjnych wydarzeniach i śladzie klimatycznym oraz zorganizowali punkt doładowania telefonów komórkowych za pomocą ładowarek solarnych. Zainteresowani ekologią mogli sprawdzić swą wiedzę na ten temat w quizach z ekologicznymi nagrodami. W bezpłatnym informatorze festiwalowym rozdawanym uczestnikom imprezy zamieszczono poradnik dla festiwalowiczów z prostymi wskazówkami jak postępować w sposób ekologiczny.

Owocna współpraca pomiędzy Fundacją Aeris Futuro a organizatorami Cieszanów Rock Festiwal przekonała obie strony o potrzebie jej dalszej kontynuacji. Członkowie Fundacji przeprowadzili dla grupy osób odpowiedzialnych za organizację imprezy szkolenia z zakresu zrównoważonej organizacji wydarzeń. Dzięki temu już na etapie przygotowań do kolejnej edycji festiwalu możliwe było planowanie działań zmierzających do jego „zazielenienia”.

Cieszanowski festiwal stał się bardziej proekologiczny, co doskonale potwierdziła jego czwarta edycja (22-25 sierpnia 2013 r.). W jej ramach organizatorzy wydrukowali wszystkie materiały promocyjne (plakaty, ulotki, informator festiwalowy) na certyfikowanym papierze ekologicznym pochodzącym z recyklingu. W Strefie Swojskiego Jadła, umiejscowionej na terenie pola namiotowego, panie z kół gospodyń z terenu gminy Cieszanów, przeszkolone w zakresie przygotowywania potraw wegetariańskich i wegańskich, serwowały tradycyjne potrawy kuchni regionalnej również w alternatywnych, ekologicznych wersjach. Posiłki podawano w naczyniach biodegradowalnych z otrąb pszennych. Festiwalowicze, którzy – zachęceni wcześniej przez organizatorów – używali własnych sztućców, mogli wylosować upominki. Do ogrzewania wody w wolnostojących kabinach prysznicowych na terenie pola namiotowego używano ekranów solarnych. Wprowadzono również podstawową selekcję odpadów na frakcję suchą i odpady komunalne.

Organizatorzy zwracali również uwagę na promowanie transportu publicznego w celu dojazdu na festiwal. Na stronie internetowej zamieścili dokładny rozkład jazdy pociągów, autobusów i busów. Jeżeli ktoś jednak zdecydował się dotrzeć na imprezę samochodem osobowym, w ramach promowanego carpoolingu mógł to zrobić wspólnie z innymi, dosiadając się do nich lub jeśli miał wolne miejsca w samochodzie zabrać ze sobą po drodze osoby jadące na Cieszanów Rock Festival. Uczestnicy festiwalu na stoisku Fundacji Aeris Futuro mogli uzyskać szereg informacji dotyczących zrównoważonego rozwoju, wziąć udział w: ekoquizach, warsztatach z upcyklingu, grze terenowej o tematyce ekologicznej oraz wyliczyć swój ślad klimatyczny dzięki kalkulatorowi CO₂. Podstawowe wskazówki zachowań proekologicznych podczas imprezy zamieszczono w informatorze festiwalowym.

Dzięki wspólnym wysiłkom organizatorów i zespołu Fundacji Aeris Futuro oraz innych życzliwych osób udało się już sporo zrobić w zakresie ekologii podczas Cieszanów Rock Festival. To dopiero początek i wiele jeszcze należy poprawić, by festiwal uzyskał pełny standard imprezy ekologicznej. Mamy nadzieję, że nasze dotychczasowe dokonania staną się przykładem dobrej interakcji ekologii z muzyką dla wielu festiwali w Polsce.

Tomasz Róg

Dyrektor Artystyczny Cieszanów Rock Festival,
Centrum Kultury i Sportu w Cieszanowie

//// //// fot.2: Cieszanów Rock Festival.

1.III

SLOT ART FESTIVAL

To jeden z największych i najstarszych festiwali kultury alternatywnej w Polsce. Co roku, w pierwszej połowie lipca, mury barokowego pocysterskiego zespołu klasztorowego w Lubiążu (Dolny Śląsk) zamieniają się w miejsce tętniące życiem. Rozłożyste drzewa, chłodne, porośnięte bluszczem mury, tajemnicze zaułki i sklepienia katedry nadają ponadczasowy wymiar jak najbardziej współczesnej muzyce oraz warsztatom.

Slot to po pierwsze festiwal ludzi, dopiero potem muzyki, imprez i warsztatów. Dlatego, poza wieloma scenami muzycznymi, organizujemy w różnych zakamarkach kluby i kafejki z herbatą i dobrą kawą także Fair Trade. To przestrzeń, gdzie ludzie ze sobą rozmawiają, dyskutują, przeżywają coś razem, uczą się od siebie, pomagają sobie. Kładziemy nacisk na pogłębianie refleksji nad ważnymi tematami, takimi jak: rozwój, duchowość chrześcijańska, odpowiedzialność społeczna i ekologiczna. Slot Art Festival tworzą pasjonaci i wolontariusze. Łącznie jest to ponad tysiąc osób zaangażowanych w organizację festiwalu. W pewnym sensie więc tworzymy go, dla nas samych.

Trzy lata temu powstała Strefa Zielonego Slotu, skupiająca wszelkie działania ekologiczne na Festiwalu. Z roku na rok chcemy rozwijać tę przestrzeń tak, by zachęcać uczestników do zastanowienia się nad tym, co można zmienić w życiu tak, by było ono bardziej przyjazne dla otaczającego nas świata, środowiska, ludzi i zwierząt. Wspólnie chcemy chronić i szanować to, co dobre i piękne. W ramach Zielonego Slotu prowa-

dzone są warsztaty i wykłady dotyczące ekologicznego stylu życia, skutecznego przeciwdziałania globalnym zmianom klimatu oraz ochrony i zwiększenia różnorodności biologicznej i krajobrazowej. W strefie przeznaczony dla organizacji społecznych można spotkać wiele fundacji i stowarzyszeń działających na rzecz ekologii. Poprzez swoją obecność, a także dzięki publikacjom, wykładom i warsztatom, jakie prowadzą na miejscu, mają możliwość szerszej promocji swojej działalności oraz zjednywania kolejnych sprzymierzeńców w walce o poszanowanie środowiska naturalnego. Dodatkowo Zielony Slot daje możliwość promocji polskim mikroprzedsiębiorstwom, działającym w obrębie zrównoważonego rozwoju. Staramy się także angażować lokalną społeczność do współpracy przy organizowaniu kwater noclegowych dla wolontariuszy i uczestników Slotu.

W trosce o zmniejszenie zanieczyszczeń wynikłych z transportu, na portalu Zielonego Slotu pojawiały się informacje umożliwiające organizowanie wspólnych przejazdów (ang. carpooling) na festiwal. Dodatkowo, powstał specjalny „Przewodnik Eko-Slotowicza”, w którym zebrane zostały zasady, którymi powinien się kierować każdy uczestnik, tak by jak najmniej szkodzić środowisku. Zielony Slot starał się także promować ekologię w przerwach pomiędzy koncertami. Dzięki współpracy z Fundacją Aeris Futuro codziennie każdy uczestnik festiwalu miał szansę wygrania ładowarki solarnej poprzez udział w ekologicznym konkursie prowadzonym ze sceny głównej. Zielony Slot to także troska o ekologiczny

posiłek oparty na wegańskich daniach. Bardzo ciekawą ideą, która na dobre wpisała się do tradycji naszego Festiwalu jest akcja: „Weź ze sobą kubek na Slot”. Chcemy w ten sposób zminimalizować ilość jednorazowych kubków zużywanych w kawiarniach. Od dwóch lat prowadzona jest zbiórka nakrętek na cele charytatywne. W tym roku (2013) udało się nam poszerzyć zbiórkę o plastikowe butelki oraz aluminiowe puszki. Nad prawidłową segregacją czuwała sekcja sanitarna oraz specjalnie powołany sztab „zielonych”. Była to grupa wolontariuszy zaangażowana do działań ekologicznych na Slotcie. Do jej zadań należało dodatkowo zbieranie danych dotyczących transportu jakim przybyli uczestnicy (niezbędnych przy wyliczeniu śladu klimatycznego) oraz zorganizowanie, a następnie prowadzenie ekologicznej gry terenowej. W 2013 roku, dzięki współpracy z Fundacją Ekorozwoju, na terenie festiwalu zostało posadzone symboliczne drzewo. Mamy nadzieję, że stanie się to coroczną tradycją Slot Art Festival.

Gosia Jaros oraz Magdalena Pastuszek
Zielony Slot

//// //// fot.3: Slot Art Festival.

//// //// fot.4: Slot Art Festival.

1.IV FESTIWAL ZACZAROWANEJ PIOSENKI IM. M. GRECHUTY

W dniach 8-9 czerwca, na Rynku Głównym w Krakowie, odbyły się 10. Ogólnopolskie Dni Integracji „Zwycięzać Mimo Wszystko” oraz 9. Festiwal Zaczarowanej Piosenki im. Marka Grechuty, których organizatorem jest Fundacja Anny Dymnej „Mimo Wszystko”. W wydarzeniach wzięło udział kilka tysięcy osób. Czy w takim miejscu i przy takiej ilości osób możliwe jest wprowadzenie działań proekologicznych? Przekonajcie się sami.

Pierwszego dnia tj. w sobotę 8 czerwca odbył się finał 9. Ogólnopolskiego Festiwalu Zaczarowanej Piosenki im. Marka Grechuty. Podobnie jak w ubiegłych latach, uzdolnionym wokalnemu osobom niepełnosprawnym towarzyszyły gwiazdy. W tym roku były to: Kayah, Katarzyna Groniec, Anna Ozner, Grzegorz Turnau, Ryszard Rynkowski i Mrozu. Koncerty prowadzili: Anna Dymna, Cezary Kosiński i Zbigniew Zamachowski.

W niedzielę 9 czerwca płyta Rynku Głównego zamieniła się w arenę zmagania niepełnosprawnych sportowców m.in.: koszykarzy, siatkarzy, rugbistów, tenisistów stołowych, ciężarowców i szermierzy. Niepełnosprawnych mistrzów wspierali m.in.: Natalia Partyka i Dariusz Michalczewski. Wieczorem odbył się koncert „Razem Mimo Wszystko”, którego celem jest promowanie organizacji pozarządowych.

Wokół Rynku Głównego rośnie 49 drzew. To niewiele, jak na tak dużą przestrzeń. A jednak 8 i 9 czerwca płyta Rynku Głównego w Krakowie z lotu ptaka wyglądała wyjątkowo zielono. Osoby, które w tym czasie zdecydowały się na wizytę w sercu Krakowa mogły spotkać 258 wolontariuszy Fundacji Anny Dymnej „Mimo Wszystko”, których znakiem szczególnym są jasnozielone koszulki.

Z uwagi na rangę wydarzenia Ogólnopolskie Dni Integracji „Zwycięzać Mimo Wszystko”, poprzedza zwykle konferencja prasowa, w tym roku odbyła się ona w ogrodzie Muzeum Archeologicznego w bezpośrednim sąsiedztwie Plant. Uczestnikom wydarzenia towarzyszył śpiew ptaków, a otoczenie przyrody pozwoliło im oderwać się od wielkomiejskiej codzienności. Dziennikarze i zaproszeni goście mogli na miejscu skorzystać z cateringu restauracji „Pan Naleśnik”, której menu jest przygotowywane w oparciu o ekologiczne produkty.

Występom wokalnemu oraz sportowemu towarzyszą zwykle podziękowania w formie ciętych kwiatów, aby ograniczyć ich liczbę, w tym roku finaliści Festiwalu otrzymali barwne lizaki i ręcznie robione cukierki, a przedstawiciele organizacji pozarządowych, które wzięły udział w koncercie „Razem Mimo Wszystko”, wyjechali z Krakowa z drzewkami szczęścia. Prezenty wśród których znalazły się m.in. bawełniane koszulki i ceramiczne kubki, były zapakowane w płócienne torby.

Występy finalistów Festiwalu i utalentowanych sportowców oklaskiwały tysiące ludzi. Większość z nich dotarła na Rynek pieszo, korzystając z komunikacji miejskiej, rowerów, albo meleksów. W trakcie przygotowań do wydarzenia, organizatorzy korzystali m.in. z usług kurierów rowerowych. Aby zminimalizować liczbę osób wymagających transportu na Rynek, przyjezdni wolontariusze nocowali w szkole, która znajdowała się w bliskim sąsiedztwie Rynku.

Na płycie Rynku stanął eko-namiet informujący o działaniach proekologicznych. Eko-wolontariusze, dbali o porządek i angażowali w ekologiczne działania najmłodszych uczestników tego wyjątkowego weekendu. Dzieci mogły się m.in. dowiedzieć w jaki sposób z zużytych kartonów i starych gazet, zrobić przedmioty codziennego użytku. Fundacja Aeris Futuro uczyła co zrobić, aby żyć bardziej ekologicznie oraz prowadziła warsztaty upcyklingu.

Chcąc zminimalizować liczbę opakowań na jedzenie, goście wydarzenia oraz część wolontariuszy jadła obiady w restauracjach. By nie marnować wody, wolontariusze podpisywali

butelki i wyrzucali je dopiero wtedy, gdy były one opróżnione do ostatniej kropli. Dodatkowo każda z butelek, tuż przed wyrzuceniem jej do specjalnych pojemników, była pozbawiana cennej nakrętki.

Płyta Rynku Głównego w Krakowie, to wymarzona sceneria do tego, aby się zastanowić nad sensownością wykorzystywania papieru tam, gdzie można go zastąpić np. elektronicznymi nośnikami. Z tego powodu organizatorzy zrezygnowali z tradycyjnych ulotek i plakatów, które promowałyby działania proekologiczne. Do tego celu wykorzystano media społecznościowe: Facebook, Nasza Klasa, Twitter oraz stronę internetową Fundacji: www.mimowszystko.org i Biura Młodych: www.biuromlodych.org

Czy można było zrobić coś jeszcze, aby Ogólnopolskie Dni Integracji „Zwycięzać Mimo Wszystko” były jeszcze bardziej eko?

- Doświadczenia z tego roku i lat poprzednich sprawiły, że widzimy coraz więcej możliwości, aby te wydarzenia były jeszcze bliższe trosce o środowisko naturalne. Mamy już sporo pomysłów na przyszły rok i na to, aby drzew w obrębie Rynku było co najmniej 50. – mówią zgodnie pracownicy i wolontariusze Fundacji Anny Dymnej.

Katarzyna Walaszek
Kierownik Biura Młodych Fundacji
Anny Dymnej „Mimo Wszystko”

1.V

SLOW
FESTIVAL

Slow Festival to impreza organizowana przez Miejski Dom Kultury „Batory”, która odbywa się corocznie w zielonej scenerii chorzowskiego Rosarium, dając możliwość twórczego spędzenia czasu w centrum miasta, jednakże z dala od miejskiego zgiełku.

Rosarium jest miejscem wyjątkowym, to największy w Polsce ogród różany o powierzchni ok. 7 ha z 30 tysiącami posadzonych róż. Pretekstem do zorganizowania imprezy stała się idea rozwijającego się w Europie Ruchu Slow. Refleksyjne spojrzenie na pośpiech zachodniego świata, promocja zdrowego, ekologicznego trybu życia, spotkanie z ludźmi, którzy żyją w sposób alternatywny do ogólnie przyjętych norm kulturowych, to tylko niektóre z założeń Slow Festivalu. Ruch Slow zrodził się spontanicznie 20 lat temu w Rzymie. Restaurator Carlo Petrini w sprzeciwie do powstałego na placu Hiszpańskim fast foodu, powołał stowarzyszenie Slow Food. Popularne dziś hasło „jesteś tym co jesz” mogłoby posłużyć jako motto Slow Foodu. Celebracja posiłków, myślenie o tym co się spożywa, powrót do tradycyjnych potraw czy zwyczajna radość z jedzenia w miłej atmosferze, w gronie rodziny lub przyjaciół, bez pośpiechu – o to chodziło Petrinemu. Ogromny entuzjazm osób zainteresowanych „walką” ze śmieciowym jedzeniem i dbaniem o kulinarne tradycje spowodował, iż stowarzyszenie to ma dziś ponad 150 tysięcy członków na całym świecie. Po Slow Foodzie przyszła kolej na kolejne działania ukazujące absurd ciągłego pośpiechu: Slow Work, Slow Travel czy Slow City. Podczas Slow Festivalu chcemy przybliżyć mieszkańcom naszego regionu ideę Ruchu Slow, pokazać jak wiele istnieje możliwości spędzania wolnego czasu, poza ogólnie przyjętymi formami rozrywki. Serwujemy kuchnię wegetariańską, naturalnie warzone piwo z małych, lokalnych browarów. W tym roku tematem przewodnim był „rower”. Zaproszeni goście opowiadali o swoich rowerowych wyprawach

do Skandynawii, ale też Indii czy Afryki. Dużym zainteresowaniem cieszył się bezpłatny serwis rowerowy, jak również rodzinny rajd rowerowy po Parku Śląskim.

Slow Festival znakomicie wpisuje się w ideę imprezy proekologicznej. Uczestnicy mogą dostać się na miejsce pieszo lub rowerem, natomiast artyści i osoby prowadzące warsztaty korzystają z melexów napędzanych elektrycznie. Drugim istotnym elementem jest kuchnia – tylko wegetariańska, serwowana w naczyniach jednorazowych z otrąb pszennych, całkowicie biodegradowalnych. Chcemy ukazać wegetarianizm jako sposób na życie. W dobie, gdy dieta wegetariańska ma być za chwilę do wyboru w każdym przedszkolu, wciąż wielu ludzi jest nieufnych wobec tak dużej zmiany nawyków. Zależy nam na tym, by ludzie z mediów pokazali się „od kuchni” i opowiedzieli, że na diecie wegetariańskiej nie tylko żyją, ale mają się znakomicie. W tym roku podczas Slow Festivalu o swojej drodze do weganizmu opowiadały Natalia i Paulina Przybysz – artystki z zespołu Sisters. Kooperatywa spożywcza Kopera z Katowic, zajmująca się zakupem dla mieszkańców Śląska sezonowych warzyw od rolników z ekologicznymi certyfikatami przygotowała przepyszne przekąski – sezonowe warzywa oraz sosy. Jak co roku prowadziliśmy segregację odpadów. Dzięki ogłoszeniom w internecie uczestnicy przynosili zużyte tusze i tonery (przekazane schronisku dla zwierząt w Chorzowie – prowadzącemu zbiórkę na zakup leków i jedzenia). Dzięki współpracy z Parkiem Śląskim udało nam się Slow Festival zorganizować przy niewielkim zużyciu prądu (20kWh) oraz wody (1m³).

Nauczeni doświadczeniem lat poprzednich, zrezygnowaliśmy z drukowania ulotek dotyczących imprezy. W roku ubiegłym znaczna część ulotek i tak do nas wróciła, a na terenie Rosarium znajdowały się niepotrzebne „śmieci”. Promocją Slow Festivalu odbywała się głównie przez media społecznościowe typu Facebook oraz strony internetowe (naszą i naszych partnerów), jak również przez prasę, TV, radio.

Również opisy stoisk przy namiotach przygotowane były na tekturach z recyklingu, bez druku zbędnych plakatów czy banerów.

Podczas minionej imprezy dużym powodzeniem cieszyły się warzywa rozdawane uczestnikom, a widok dzieci przybiegających po marchewki czy rzodkiewki cieszył tym bardziej, dając do myślenia, że wcale nie trzeba kolorowych baloników i festynowych cukierków, by sprawić dzieciom radość. Nasuwa się refleksja, że czym skorupka za młodu nasiąknie...

Udział w warsztatach (plastycznych, tworzenia biżuterii z kabli, pracy w filcu, bębniarskich), koncertach, spotkaniach z ciekawymi ludźmi, czy zwykłe „nicnierobienie” – to atmosfera Slow Festivalu. „Nicnierobienie” nacechowane pozytywnym leżeniem na trawie, patrzeniem w niebo, wsłuchiowaniem się w odgłosy dobiegające z oddali, to coś o czym wielu z nas zapomniało. To pozorne lenistwo może nam jednak dać wymierne korzyści, gdyż nic tak nie odpręża jak kontakt z naturą i sensualny kontakt ze światem.

Anna Wietecha
MDK Batory

//// //// fot.5: Slow Festival.

2.

EDUKACJA
EKOLOGICZNA

UNEP – Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych we współpracy z UNESCO - Organizacją Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury wraz z innymi partnerami stworzyli program „Music & Environment Initiative”. Muzyka to jeden z najlepszych sposobów komunikowania i dotarcia do miliardów ludzi. Za jej pomocą mogą być przekazywane różne treści – także te dotyczące zniszczenia oraz sposobów ochrony środowiska naturalnego. Program zrzesza ludzi, którzy rozumieją potrzebę głoszenia takich informacji i chcą mieć realny wpływ na ratowanie środowiska naturalnego, ograniczenie ocieplenia klimatu, wymieranie gatunków.

Ta inicjatywa ma 2 główne cele:

- 1) Po pierwsze, wykorzystanie popularności muzyki do promowania świadomości ekologicznej i szacunku dla środowiska wśród społeczeństwa, szczególnie młodych ludzi.
- 2) Po drugie pomoc w procesie zazieleniania branży muzycznej i rozrywkowej.

Połączenie wiedzy specjalistów UNEP oraz przedstawicieli branży muzycznej ma na celu tworzenie pozytywnych zmian w podejściu do środowiska naturalnego, przemysłu muzycznego oraz wszystkich słuchaczy. Ta ogólnoświatowa idea jest coraz bardziej popularna, przybiera formę podmiotów zainteresowanych tego typu działaniami.

Edukacja ekologiczna przemysłu muzycznego oznacza wprowadzanie podczas organizacji wydarzeń proekologicznych rozwiązań, tak by jak najmniej szkodzić środowisku naturalnemu. W każdym z rozdziałów podręcznika pokazujemy dobre przykłady oraz podpowiadamy, jakie inne rozwiązania można wprowadzić podczas organizacji festiwalu.

Do uczestników wydarzeń kierowane są wskazówki jak postępować, by jak najlepiej szanować środowisko naturalne – wy-

korzystujemy w tym celu strony internetowe, media społecznościowe oraz rozdawane na miejscu informatory. Ważny jest zarówno zrównoważony transport, gospodarka odpadami, minimalizacja zużycia wody i energii, jak i dbałość o czystość. Organizatorzy informują też, jakie rozwiązania sprzyjające środowisku naturalnemu udało im się wprowadzić podczas przygotowania i realizacji imprezy.

Bardzo ważnym i coraz częściej dostrzeganym sposobem dotarcia do rzeszy ludzi jest edukacja uczestników w trakcie trwania wydarzenia. Treści dotyczące ochrony środowiska i ekologii propagowane są nie tylko przez samych organizatorów. Wsparciem merytorycznym służą im organizacje pozarządowe, artyści, przedstawiciele firm czy też eksperci zajmujący się tymi dziedzinami.

Uczestnicy festiwali oprócz koncertów i innych wydarzeń artystycznych mają okazję wziąć udział w takich działaniach jak:

 Warsztaty upcyklingu – czyli twórczego przerabiania odpadów na przedmioty użyteczne i ładne, by tym samym podnieść ich wartość (przykładem są warsztaty tworzenia biżuterii z elektroodpadów i pokrowców na siodełka z bannerów reklamowych prowadzone na Festiwalu ReKreacje przez POLtwór – inicjatywę, która zwraca uwagę na nadmiar śmieci wytwarzanych w naszych domach i zachęca do kreatywnej formy recyklingu).

W ten sposób poruszany jest problem gospodarki odpadami – ich nadmiernej produkcji, nieprawidłowej segregacji oraz małej ilości, która poddawana jest recyklingowi. Wykorzystywanie przedmiotów codziennego użytku, nadawanie im nowego życia to sposób by pobudzić kreatywność i nauczać świadomej konsumpcji.

 Gry i quizy ekologiczne – które w sposób interesujący i zabawny pozwalają sprawdzić i poszerzyć swoją wiedzę z zagadnień dotyczących ochrony środowiska, bioróżnorodności, świadomej konsumpcji, form ochrony przyrody itp.

Nagrodami w takich konkursach są przedmioty wykonane z recyklingu, certyfikowane, wielokrotnego użytku, z materiałów pochodzących z odnawialnych źródeł energii. W ten sposób nie tworzymy rzeczy bezużytecznych, które niedługo staną się kolejnym odpadem, ale ofiarujemy wartościowe przedmioty, które łączą ekologiczny przekaz z ich użytecznością.

- 🌿 **Warsztaty kulinarne** – zachęcające do produktów ekologicznych, regionalnych, sezonowych, certyfikowanych, do kuchni wegetariańskiej i wegańskiej.
- 🌿 **Warsztaty z wyrobu kosmetyków ekologicznych** – pokazujących bogactwo składników oraz możliwości wykorzystania produktów codziennego użytku – bez konieczności sięgania po chemiczne odpowiedniki.
- 🌿 **Inspirujące spotkania z ekspertami** – mogą one dotyczyć ponownego wykorzystania elektroodpadów, zmian klimatu, OZE, smogu itd. Tematów jest bardzo dużo, najlepiej by dotyczyły zagadnień aktualnych, może dotyczących lokalnych społeczności - by zdobyta wiedza służyła konkretnym działaniom.
- 🌿 **Prezentacje produktów certyfikowanych** – np. Sprawiedliwego Handlu lub rolnictwa ekologicznego, z możliwością ich zakupu.

To tylko kilka przykładów, a pole dla Waszej kreatywności jest nieskończone. Ważne by przekazać jak największej liczbie uczestników, że każde ich działanie ma znaczenie i dlatego tak istotne jest wprowadzenie dobrych nawyków w życie codziennym. Idee głoszone poprzez czyny przekonują ludzi najlepiej. Oprócz waloru edukacyjnego tego rodzaju zielone działania uatrakcyjniamy dane wydarzenia, czyniąc je jeszcze bardziej konkurencyjnym wobec podobnych mu tematycznie festiwali. Jego uczestnicy mają szeroki wybór atrakcji i zdecydowanie częściej wracają na kolejne edycje. Kto nie lubi się dobrze bawić, jednocześnie czyniąc świat trochę lepszym?

//////// fot.6: Namioty NGO's.

//////// fot.7: Namioty NGO's.

//// //// fot.8: Warsztaty.

//// //// fot.9: Warsztaty.

CIEKAWOSTKA

Z „Badania świadomości i zachowań ekologicznych mieszkańców Polski” wykonanych przez TNS Polska w 2012 roku na zlecenie Ministerstwa Środowiska wynika, że zaledwie 54% dorosłych Polaków uważa, że stan środowiska naturalnego zależy od aktywności każdego z nas. Jeszcze mniej, bo zaledwie 40% obywateli uważa, że każdy z nas powinien podejmować działania na rzecz minimalizowania skutków zmian klimatu.

Warto więc prowadzić działania edukacyjne, żeby zwiększać świadomość ekologiczną i kształtować poczucie odpowiedzialności za stan przyrody wokół nas.

DOBRA PRAKTYKA

Podczas Rajdu Festiwalowego w 2012 i 2013 roku Fundacja Aeris Futuro przeprowadziła ponad 28 dni nieodpłatnych warsztatów kreatywnego przetwarzania odpadów (czyli tzw. upcyklingu). Podczas nich uczestnicy festiwali mogli nauczyć się między innymi wytwarzania pojemników na długopisy wykorzystując stare puszkę konserwowe, podkładek pod filiżanki z płyt CD, czy też biżuterii z kabli elektrycznych. Szczególną popularnością cieszyły się warsztaty tworzenia przedmiotów z papierowej wikliny. Jest to metoda wykorzystująca stare gazety, które służą do wytwarzania koszy a' la wiklinowych. Jesteśmy przekonani, że dzięki tym warsztatom wiele z odpadów odnajdzie swoje drugie życie.

3.

ZARZĄDZANIE WYDARZENIEM
I BIUREM ORGANIZACYJNYM

Czynniki sukcesu w zrównoważonym zarządzaniu wydarzeniem to uwzględnianie kryteriów ekologicznych i społecznych w zamówieniach towarów i usług. Oczywiście nie zrewolucjonizujemy od razu wszystkich nawyków, procedur, technologii, ale dzięki metodzie małych kroków, jasnej wizji zrównoważonego rozwoju, dobrej komunikacji z interesariuszami oraz zmieniającemu się na korzyść prawu możemy nasze działania ulepszać z każdym następnym wydarzeniem.

Ten rozdział w znacznej mierze bazuje na podręczniku Fundacji Sendzimira „Wyzwania Zrównoważonego Rozwoju w Polsce” pod red. Tomasza Bergiera i Jakuba Kronenberga. Został on wzbogacony o doświadczenia Fundacji Aeris Futuro w zarządzaniu organizacją wydarzeń, które opisano w Poradniku dotyczącym Zielonej Prezydencji.

Zrównoważone zarządzanie łańcuchem dostaw to nowe, szersze spojrzenie na logistykę, które pokazuje, że każda firma czy instytucja jest częścią większego systemu, który jest elementem systemu społecznego i przyrodniczego. Menedżerowie kształtują zależności między tymi systemami współpracując z dostawcami, ale i z odbiorcami i innymi interesariuszami. Dzięki temu mają wpływ na kreowanie nowych trendów, rynków oraz świadomości ekologicznej.

ELEMENTY ZRÓWNOWAŻONEGO ZARZĄDZANIA FESTIWALEM

W skład zespołu organizatorów wchodzi osoby odpowiedzialne za różne sektory festiwalu. Do każdej z nich należą inne zadania. Konieczna jest osoba, tzw. Ekolider – która współpracowałaby z nimi wszystkimi w celu wprowadzenia i nadzoru nad zielonymi rozwiązaniami podczas przygotowań oraz realizacji wydarzenia.

Ważnym zadaniem Ekolidera jest nadzór nad zbieraniem danych, które posłużą do oszacowania emisji CO₂. Poniżej prezentujemy najważniejsze elementy zrównoważonego zarządzania wydarzeniem.

I. FAZA PRZYGOTOWAWCZA

Przyjrzyj się, jakich zasobów potrzebujesz do organizacji festiwalu oraz oceń, jak one wpływają na środowisko naturalne oraz interesariuszy.

II. WIZJA ORAZ PODJĘCIE ŚWIADOMEJ I ODPOWIEDZIALNEJ DECYZJI

Określ wartości, którymi będziesz się kierować oraz cele, do których będziesz dążyć.

III. STRATEGIA / SCENARIUSZ DZIAŁAŃ

A. Zapewnij zasoby do jej realizacji – ludzkie (lider i zespół wspierający), czasowe, finansowe (budżet), materiałowe (sprzęt biurowy).

B. Zaplanuj poszczególne elementy wydarzenia, w tym zakupy i zamówienia w oparciu o zielone kryteria:

1. Zasadę 3R

- **Reduce** – w pierwszej kolejności ogranicz zbędne wydatki – zaoszczędź energię, zasoby itp.
- **Reuse** – użyj ponownie – zamawiaj materiały wielokrotnego użycia, uniwersalne.
- **Recycle** – zamawiaj materiały nadające się do przetworzenia (recyklingu) i segreguj odpady.

2. Analizę całego cyklu życia produktu w całym łańcuchu dostaw

To kryterium pozwoli ocenić koszty i korzyści dla środowiska naturalnego i społeczeństwa na każdym etapie życia:

- Wydobywanie.
- Wytwarzanie.
- Zaopatrzenie.
- Odbiór produktów od klientów.
- Odzysk (regeneracja, ponowne wykorzystanie, przetwarzanie, recykling).
- Powtórna dystrybucja.
- Gospodarka odpadami (w ostateczności).

3. Analizę kosztu życia produktu

W trakcie użytkowania danego sprzętu może okazać się, że wydatki przewyższą cenę zakupu – koszty zu-

życia energii, serwisu, czy utylizacji. Warto położyć nacisk na trwałość przedmiotu i jego efektywność energetyczną oraz dostępność części i serwisu.

C. Dobierz odpowiednie wskaźniki, aby móc ocenić efekty działań i móc je usprawnić. W przypadku zamówień publicznych zawrzyj kryteria środowiskowe.

IV. WDROŻENIE – REALIZACJA I NADZOROWANIE

Aby plan zafunkcjonował potrzeba entuzjazmu i zaangażowania wszystkich pracowników, za sprawą których będzie oddziaływał na relacje z dostawcami. Można to osiągnąć poprzez edukację pracowników oraz sprawny system komunikacji i przepływu informacji. Wspólna identyfikacja wizualna festiwalu służyć będzie także utożsamianiu się z celami. Koszulki tego samego koloru, czapeczki lub chusty pozwolą na lepszą integrację ludzi w zespole, jak też wzmocnią wizerunek i komunikację.

V. EWALUACJA

Polega na weryfikacji osiągniętych rezultatów w stosunku do zakładanych efektów. Dla określonych wskaźników zbiera się dane, prowadzi obliczenia, analizuje je. W tym zakresie pomocne są wszelkie dokumenty elektroniczne, które łatwo edytować i uaktualniać.

Ewaluacja pozwala wyciągnąć wnioski na przyszłość i wygenerować działania naprawcze, ulepszające – innymi słowy innowacje.

VI. KOMUNIKACJA I DIALOG Z INTERESARIUSZAMI – PARTNERSKA WSPÓŁPRACA

Niezwykle istotne działanie, które pozwala ograniczyć ryzyko niepowodzeń związanych z brakiem zrozumienia dla nowych standardów działania, jakimi są Zielone Wydarzenia. Co ważniejsze, dzięki nawiązaniu dobrych relacji możliwe jest wzmocnienie działań oraz osiągnięcie dodatkowych korzyści.

Dialog wymaga systematycznego zarządzania relacjami oraz wyjścia poza podstawowe myślenie: dostawca – odbiorca. Organizator zyska w oczach odbiorców, jeśli uwzględni potrzeby także innych interesariuszy: dzieci, osób z niepełnosprawnościami, czy też politykę równości płci (również w sposobie komunikowania).

VII. CERTYFIKACJA

Służy komunikacji o wdrożeniu standardów zrównoważonego zarządzania i może być wymogiem zleceniodawcy. Najlepsza, bo obiektywna, jest certyfikacja wykonywana przez niezależną instytucję trzecią.

Certyfikat Zielonego Wydarzenia można uzyskać pod warunkiem spełnienia określonych warunków ustanowionych przez organizację certyfikującą, w tym wypadku – Fundację Aeris Futuro.

Warto mówić językiem korzyści i wskazać szereg możliwości istniejących dla organizatorów, uczestników i dostawców usług dla tego typu wydarzenia oraz dla regionu, w którym się ono odbywa. Nie wolno zapomnieć o podziękowaniu za współpracę.

CIEKAWOSTKA

Idea Cradle 2 Cradle (C2C, od kołyski do kołyski)¹ – wszystko, co produkujemy powinno być oddane przyrodzie w naturalnym procesie rozkładu lub też powinno być sprowadzone z powrotem do technosfery w procesie recyklingu, który nie niszczy jakości materiałów. Organizacja certyfikująca produkty C2C bierze pod uwagę 5 głównych czynników:

1. Wpływ użytego materiału na zdrowie.
2. Możliwości ponownego użycia materiałów.
3. Zastosowanie Odnawialnych Źródeł Energii (OZE) i troska o niskie emisje CO₂.
4. Wpływ na zasoby wodne.
5. Zachowanie wysokich społecznych standardów przy produkcji i sprzedaży.

Certyfikaty C2C uzyskały tak różnorodne produkty jak ręcznie wypalane cegły, szklane kopuły wprowadzające światło do budynków, naturalne kosmetyki czy w pełni biodegradowalne pojemniki na żywność.

¹. Więcej informacji na stronie <http://c2ccertified.org>.

4.

nie wyrzucaj.
daj drugie życie rzeczy!

www.aerisfuturo.pl

PROMOCJA I REKLAMA

Jak zauważył znany teoretyk komunikacji Marshall McLuhan „Środek przekazu sam jest przekazem”. Wybór środka promocji, na przykład kampanii internetowej z wykorzystywaniem mediów społecznościowych zamiast drukowania czy też drukowania ulotek na papierze z recyklingu samo w sobie może być odebrane jako wyraz ekologicznego zaangażowania organizatorów festiwalu.

Zaprezentowane przykłady nowatorskich środków promocji mogą być inspiracją dla każdego, kto organizuje festiwale w Polsce, jak i zagranicą.

Firmy i instytucje prowadzą działalność w otoczeniu różnych podmiotów – organów administracji państwowej, przedsiębiorstw, organizacji społecznych, grup formalnych i nieformalnych, osób indywidualnych. Z wieloma z nich organizacje pozarządowe utrzymują bliskie relacje i jednocześnie prowadzą wymianę informacji. Jednym z warunków skutecznej komunikacji organizacji pozarządowej z otoczeniem jest posiadanie własnej polityki informacyjnej. Rozbudowane procedury komunikowania się organizacji z otoczeniem przyjmują formę strategii promocyjnej organizacji, a jeszcze bardziej złożone – strategii marketingowej.

Warto być otwartym na otoczenie oraz zwracać na siebie uwagę innych, ale należy to robić umiejętnie. Spróbujmy zatem przygotować się do kontaktowania się z naszym otoczeniem za pomocą mediów.

Kilka kroków, jak zacząć skuteczną promocję:

- Opracowujemy politykę medialną.
- Wyznaczamy osoby do kontaktów z mediami.
- Opracowujemy imienną bazę danych dziennikarzy.

Skuteczna promocja zależy od zbudowania poprawnej komunikacji z otoczeniem i osobami, które uczestniczą w festiwalach. W naszym repertuarze narzędzi pracy powinny być także różnego typu druki reklamowe, reklamy zewnętrzne czy gadżety.

EKOLOGICZNY DRUK

Chcąc nadać wydrukowi charakter przyjazny dla środowiska, należy wziąć pod uwagę dwa aspekty: papier i uszlachetnienie druku, czyli jego obróbkę intrologatorską.

Zapotrzebowanie na papier i druk pozostaje nadal silne – od wizytówek, poprzez opakowania, broszury do innych materiałów, które wymagają dobrze przemyślanej formy druku.

Jednak ostatnie lata przyniosły większą troskę o środowisko i klimat co sprawiło, że wzrosła świadomość wpływu na środowisko wielu z pozoru drobnych firmowych i osobistych decyzji – w tym także dotyczących kosztów ekologicznego druku i papieru.

Ekologiczne drukowanie jest postrzegane jako sposób na poprawę wizerunku firmy w oczach klientów i interesariuszy.

CIEKAWOSTKA

W sondażu przygotowanym przez Global Insights Market, Amerykanie wybrali szkodliwy wpływ na środowisko, jako główny czynnik świadczący o tym, że firma jest społecznie nieodpowiedzialna.

Organizacja zajmująca się rzecznictwem środowiskowym Environmental Defense, wylicza, że do produkcji 1 tony niepowlekanego papieru – co stanowi 90% papieru wykorzystywanego w USA – zużywa się 3 tony drewna, ponad 72 103 l wody, co generuje 2 278 kilogramów odpadów stałych.

Na całym świecie, zgodnie z Environmental Paper Network, 70% drzew wykorzystywanych do masy papierniczej pochodzi z lasów naturalnych, a nie ze specjalnych szkółek.

Nielegalne pozyskiwanie drewna spowodowało zniszczenia lub zdegradowanie 80% światowych lasów. Wylesianie odpowiada za około 30% globalnych zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery każdego roku.

Niektóre firmy papiernicze i drukarnie zobowiązały się do przestrzegania zasad społecznej odpowiedzialności za środowisko naturalne. Zostały także utworzone organizacje, pomagające im dostarczając standardów dbałości o środowisko i prowadząc certyfikację. Kluczem do zmotywowania firmy do odpowiedzialnych działań są świadomi klienci kupujący papier i zamawiający druki, którzy tworzą popyt na produkty przyjazne dla środowiska.

Forest Stewardship Council jest międzynarodowym stowarzyszeniem non-profit założonym w 1993 roku z zamiarem wyeliminowania praktyk niszczenia siedlisk, zanieczyszczenia wody, wysiedlenia ludności tubylczej oraz przemocy wobec ludzi i przyrody, które często towarzyszy wycince lasów. Według raportu Environmental Paper Network ponad 226 milionów hektarów lasów posiada certyfikat FSC. Jednym słowem, stosując papiery oznaczone symbolem FSC możemy zakładać, że surowiec do produkcji papieru pozyskiwany był w sposób jak najmniej ingerujący w środowisko.

Sustainable Forestry Initiative (SFI) ma podobny cel, ale jest ono zarządzane przez przemysł papierniczy. Nie korzysta z niezależnego certyfikatora, ani też nie rozwiązuje niektórych problemów leśnych, takich jak przekształcanie starych lasów w plantacje drzew, tak jak to robi FSC.

Certyfikacja Green-e identyfikuje produkty i usługi wykonane przy użyciu odnawialnych źródeł energii, które nie zanieczyszczają, takich jak wiatr, słońce, biomasa i paliwa wodorowe.

Certyfikat Green Seal oznacza, że papier zawiera co najmniej 30 % z surowców materiałowych i jest produkowany bez użycia chloru lub pochodnych chloru.

Rainforest Alliance współpracuje z FSC, aby pomóc firmom w korzystaniu z odnawialnych źródeł. Certyfikacja Rainforest Alliance jest niezależną pieczęcią aprobaty, że towary i usługi zostały wyprodukowane zgodnie z surowymi wytycznymi dotyczącymi ochrony środowiska, przyrody, pracowników i społeczności lokalnych.

REKLAMA

Reklamę można zdefiniować na kilka sposobów. Według eksperta od marketingu Philipa Kotlera „reklama jest każdą płatną formą nieosobistej prezentacji i promocji idei, dobra lub usługi przez określonego sponsora”. Z punktu widzenia firmy reklama jest procesem komunikowania się przedsiębiorstwa

z rynkiem, czyli odbiorcami. Poniżej prezentujemy kilka form zrównoważonej reklamy, która oszczędza zasoby Ziemi.

Reverse graffiti

Jest to technika sztuki ulicznej polegająca na myciu brudnych powierzchni urządzeniem wysokociśnieniowym, przy jednoczesnym użyciu szablonu, w taki sposób, by wyczyszczone fragmenty tworzyły rysunek lub napis.

Graffiti z mchu

Powstały komunikat reklamowy lub logo ma wysoką efektywność i jest niezastąpiony wszędzie tam, gdzie niezbędne są zrównoważone techniki komunikacyjne. Dodatkowym atutem mchu jest to, że jest ognioodporny, więc jest idealny dla komunikatów reklamowych wewnątrz budynków.

Stemplowanie śniegu i piasku

Ta technika potrzebuje tylko trochę piasku lub śniegu. Zaprojektowanym i wykonanym stemplem, który może służyć w nieskończoność, pozostawiamy na piasku lub śniegu znaki, np. logo organizacji lub intrygujący komunikat. Reklama jest mało natrętna i nie ingeruje w środowisko naturalne, a co najważniejsze znika w sposób naturalny.

//// //// fot.10: Stemplowanie śniegu.

PROMOCJA

Firmy, planując działania promocyjne, wykorzystują różnorodne instrumenty, których celem jest umacnianie pozycji i aktywizacja sprzedaży lub zwiększenia odbiorców przekazu. Większość gadżetów promocyjnych, tych nieekologicznych, jak też w wersji eko, jest produkowana w krajach Azji Południowo-Wschodniej. Przeważnie nie wiemy, w jakich warunkach były produkowane, nie wiemy na ile ich produkcja była szkodliwa dla środowiska. Dodatkowo transport na długich dystansach produktów, które równie dobrze można wykonać na miejscu to zbędne obciążenie dla środowiska. Dlatego w pierwszym rzędzie poszukujemy rozwiązań w oparciu o rodzimych wytwórców lub korzystamy z ekologicznych produktów oferowanych nam przez uznane firmy, które za rzetelność certyfikatów biorą odpowiedzialność. Gama „zielonych” produktów staje się coraz większa. Do takich materiałów zaliczyć już można: kalendarze i długopisy, notesy, teczki, naklejki, pocztówki, t-shirty czy torby.

Najlepszym sposobem na przekonanie opinii publicznej do naszego zrównoważonego wizerunku jest komunikowanie się przy użyciu nośników przyjaznych środowisku. Aby przyniosło to zamierzone efekty, elementem koniecznym jest powiadomienie odbiorców, że komunikujemy się z nimi w sposób i przy pomocy nośników przyjaznych naturze, na przykład umieszczając na każdym takim nośniku informację o jego ekologiczności.

//// //// fot.11: Ekologiczne torby.

5.

LOKALIZACJA

Wybór odpowiedniego miejsca pod wydarzenie jest bardzo ważny. Decyduje o szeregu kwestii – począwszy od organizacji, a na frekwencji uczestników skończywszy. Często lokalizacja jest narzucona, ponieważ przy dużych festiwalach trudniej o wygospodarowanie przestrzeni przygotowanej na kilka tysięcy uczestników. Istotna jest wtedy wielkość miasteczka festiwalowego zapewniająca komfort i swobodne poruszanie się po nim uczestników. Ważne jest też dobre połączenie komunikacyjne i oznakowanie miasteczka festiwalowego oraz wchodzących w jego skład obiektów.

Organizator Zielonego Wydarzenia powinien zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju wybierając miejsce pod lokalizację kierować się względami ekonomicznymi, środowiskowymi i społecznymi.

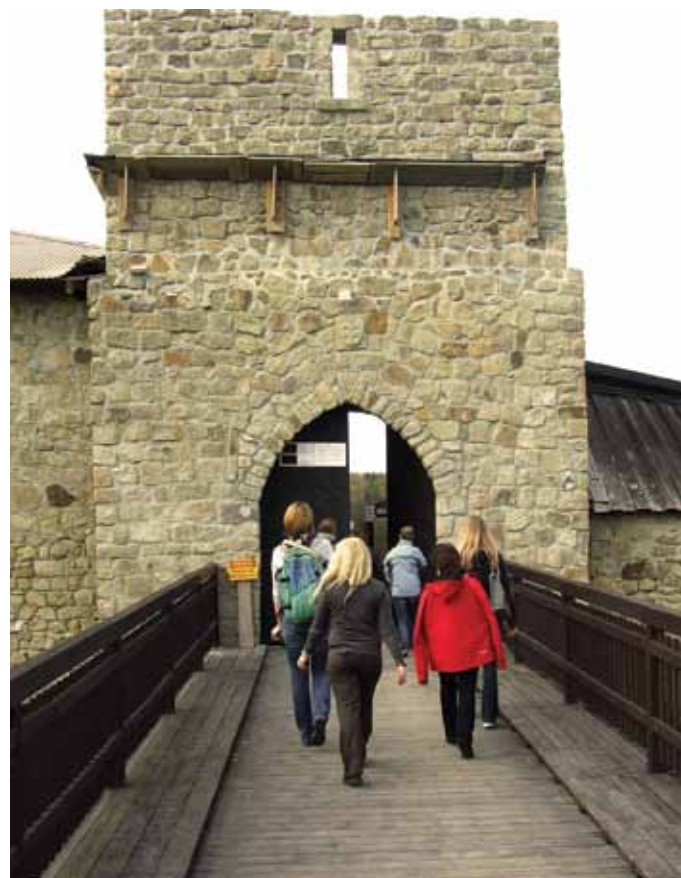
Ważne jest też zwrócenie uwagi na walory przyrodnicze miejsca, w którym ma zostać zorganizowany festiwal. Przede wszystkim z punktu widzenia ochrony środowiska naturalnego, ale także z punktu widzenia promocji danej miejscowości lub regionu. Przyjeżdżający na festiwal mają okazję podziwiać także walory przyrodnicze najbliższej okolicy wydarzenia. Dlatego warto wspólnie z mieszkańcami i lokalną władzą przygotować np. przewodniki/poradniki – najlepiej dostępne online na stronach festiwalu. Dobrą praktyką jest też przygotowanie dla festiwalowiczów dodatkowej oferty obejmującej zwiedzanie najbliższej okolicy.

Organizatorzy powinni zwrócić uwagę również na kwestię hałasu, który generuje tak duża impreza, jaką jest festiwal. Granica podziału między hałasem dokuczliwym, a niedokuczliwym jest płynna i zależy też od indywidualnych odczuć uczestników. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na dopuszczalne normy stężenia hałasu zgodne z rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu, które reguluje takie kwestie jak lokalizacja

i odległość od najbliższych miejsc zamieszkania. W miejscach objętych ochroną przyrodniczą te normy są jeszcze bardziej restrykcyjne.

Warto zastanowić się nad zrezygnowaniem z pewnych atrakcji w celu ograniczenia emisji hałasu np. z pokazów sztucznych ogni. Taki głośny pokaz można zastąpić pokazem laserowym z podkładem muzycznym. Uczestnicy powinni też mieć dostęp do stoperów do uszu.

W przypadku wyboru miejsca, w którym ma się odbyć nowy festiwal konieczne jest sprawdzenie czy w pobliżu potencjalnego miejsca odbywania się imprezy nie występują gatunki chronione. Jeśli tak, to czy możliwe jest ich uchronienie podczas wydarzenia. Ważny jest także termin odbywania się festiwalu, aby nie pokrywał się z okresem godowym zwierząt.

//////// fot.12: Zwiedzanie zamku.

DOBRA PRAKTYKA

Norweski Hove Festival kładzie bardzo duży nacisk na ochronę środowiska naturalnego, szczególnie dlatego, że teren festiwalu to obszar ochrony przyrody, z bardzo cenną roślinnością. Organizatorzy postawili sobie za cel docenić ten fakt i od początku minimalizowali swój negatywny wpływ na środowisko. Co roku organizują szereg większych i mniejszych projektów, które na celu mają zrealizowanie tego celu oraz przyzwyczajenie uczestników festiwalu do tego typu standardów. Współpracują z norweskimi instytucjami zajmującymi się ochroną przyrody. Organizatorzy edukują przyjeżdżających na festiwal – by zostawili miejsce takim, jakie je zastali, a przy okazji skorzystali z dobrodziejstw otaczającego krajobrazu. Lokalne władze przyznały im certyfikat poświadczający o wszelkich dobrych praktykach i poszanowaniu cennych przyrodniczo terenów.

//// //// fot.13: Cieszanów Rock Festiwal.

6.

TRANSPORT

Sektor transportu to bardzo istotny element festiwalu. Ze wszystkich aspektów budujących wydarzenie odpowiada on za największą emisję CO₂. Dlatego, aby mówić o zielonym festiwalu musimy wprowadzić rozwiązania redukujące jego emisyjność, takie jak np. opcja dojazdu transportem publicznym, zapewnienie na miejscu możliwości wypożyczenia rowerów czy umożliwienia umawiania się uczestników na wspólne przejazdy (carpooling).

Festiwale to wydarzenia cykliczne, na które ich uczestnicy czekają z edycji na edycję, często cały rok. Gotowi są pokonywać nawet duże odległości byleby tylko uczestniczyć w wymarzonym koncercie lub spotkać się ze znajomymi na imprezach towarzyszących. Takie podróże, w zależności jeszcze od środka transportu, wiążą się z dużą emisyjnością zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych.

Organizatorzy coraz częściej wychodzą naprzeciw uczestnikom przygotowując wskazówki zachęcające do podróżowania przyjaznego dla środowiska. Na stronach internetowych festiwali, a także na ich fanpage'ach na portalach społecznościowych promowany jest carpooling, czyli udostępnianie wolnego miejsca we własnym samochodzie lub korzystanie z wolnego miejsca w samochodzie innego użytkownika (Slot Art Festival, Festiwal Rozsypaniec, Cieszanów Rock Festiwal). Uczestnicy coraz częściej korzystają z tego typu rozwiązań – pozwalają nawiązać nowe znajomości, są wygodne a często także korzystniejsze finansowo od tradycyjnego transportu.

Kolejnym rozwiązaniem jest zamieszczanie przez organizatorów wskazówek dotyczących dojazdu na miejsce wydarzenia transportem publicznym. Wskazanie najdogodniejszych, z punktu widzenia festiwalowiczów, połączeń ułatwia zaplanowanie dojazdu i zachęca do skorzystania z komunikacji publicznej (Cieszanów Rock Festiwal).

Na niektóre festiwale zamawiane są specjalne, bezpłatne pociągi jak choćby na Przystanek Woodstock czy na Festiwal w Czeremsze na Podlasiu.

Kwestia transportu wiąże się także z innym, istotnym dla organizatorów aspektem – czyli przygotowaniem miejsc parkingowych. Stanowi to duży problem logistyczny i każde możliwe ograniczenie ilości przyjeżdżających pojazdów jest niezwykle korzystne. Ważne jest by organizator przygotował oprócz parkingu dla samochodów także miejsca postojowe dla rowerów. Warto zachęcić uczestników właśnie do przybycia na festiwal na rowerze.

Organizatorzy powinni zwrócić uwagę na kwestię transportu już od momentu przygotowań do festiwalu, a w szczególności w trakcie przewozu sprzętu niezbędnego do zmontowania sceny, nagłośnienia, materiałów wykorzystywanych podczas wydarzenia itp. W przypadku dużych scen koncertowych jest to bardzo duży problem logistyczny, z którym wiąże się konieczność wykorzystania samochodów ciężarowych, a co za tym idzie wysoka emisyjność CO₂. Ciężko wprowadzić zastępcze rozwiązanie na dużą skalę, ale organizatorzy radzą sobie w przypadku małych wydarzeń i kwestii przewozu materiałów już podczas wydarzenia. Przykładem może być wykorzystanie meleksów zasilanych energią elektryczną do przewozu mniejszych gabarytowo materiałów. Takie rozwiązanie zastosowali organizatorzy np. Slow Festivalu, który zorganizowany był w parku i tego typu rozwiązanie wydawało się najbardziej wpisujące w charakter i lokalizację wydarzenia.

Na wzrost zanieczyszczenia środowiska najbardziej wpływa transport lotniczy. Zużycie paliwa i emisje dwutlenku węgla są zdecydowanie większe niż w przypadku pozostałych środków lokomocji. Organizatorzy muszą liczyć się z tym, że część z zaproszonych przez nich gości zdecyduje się na takie rozwiązanie, przede wszystkim ze względu na oszczędność czasu. Nie uda się całkowicie wyeliminować tego rodzaju transportu, ale można szukać alternatywnych rozwiązań np. promując szybką kolej na trasach międzynarodowych. Więcej o zanieczyszczeniu jakie generuje transport w rozdziale 11. (Emisja CO₂ i Offset).

CIEKAWOSTKA

Emisja CO₂ podczas podróży z Krakowa do Gdańska wynosi:

- dla samochodu (benzyna): 107 kg
- dla pociągu: 28 kg

Jedno drzewo średniorocznie w cyklu życia pochłania 7,5 kg CO₂. Aby zoffsetować te emisje, należałoby posadzić odpowiednio: 14 i 4 drzewa.

DOBRA PRAKTYKA

Wszystkie projekty realizowane przez Fundację Aeris Futuro są offsetowane przez zalesianie. Do tej pory Fundacja posadziła ponad 9 tys. drzew i 1,2 mln sadzonek.

7

ENERGIA

Koszty związane z zużyciem energii podczas tak dużego wydarzenia jakim jest festiwal są znaczące. Ponoszą je nie tylko organizatorzy, ale i środowisko naturalne. Dlatego tak ważne jest szukanie rozwiązań mających na celu zmniejszenie jej zużycia i w drugiej kolejności możliwości korzystania z Odnawialnych Źródeł Energii (OZE).

Energia zużywana jest przez cały czas pracy biura festiwalowego. Dlatego istotne jest zwrócenie uwagi na jakość sprzętu – ważne by był on energooszczędny (to większa inwestycja na początku, ale zyski odczuwamy w toku eksploatacji) oraz prawidłowe jego użytkowanie.

Największe zużycie energii to cała machina związana ze sceną – nagłośnienie, oświetlenie, użycie instrumentów elektronicznych. Przy dużych wydarzeniach dochodzą też koszty zużycia paliwa na potrzeby transportu.

Rozwiązaniem łączącym przyjemne z pożytecznym jest organizacja koncertów „bez prądu” (z ang. unplugged), w którym używane są instrumenty niewymagające zasilania energią elektryczną. Czasem nawet zbędne jest nagłośnienie. Tego typu koncerty organizuje od dawna stacja telewizyjna MTV, a także festiwale, jak choćby Festiwal Rozstaje w Krakowie (w 2013 roku koncert finałowy został zorganizowany w Synagodze Tempel na krakowskim Kazimierzu). Koncerty „bez prądu” to także sposób na pokazanie się artysty w nowej odsłonie.

Dobrym pomysłem może być korzystanie z OZE. Imprezy plenerowe organizowane są najczęściej w okresie letnim, czyli wtedy kiedy jest największa długość dnia i dobre nasłonecznienie. Mogą to być dobre warunki do korzystania z kolektorów słonecznych czy ogniw fotowoltaicznych. Festiwale znajdujące się na liście UNEP Music & Environmental coraz częściej wprowadzają tego typu rozwiązania.

Warto też udostępnić uczestnikom wydarzenia takie rozwiązania, w których mają oni bezpośrednio kontakt z OZE - np. ładowarki solarne do telefonów zamiast tradycyjnych „ładowarni”. W dzisiejszych czasach trudno już wyobrazić sobie

brak komunikacji ze światem za pośrednictwem telefonu i Internetu, dlatego organizatorzy zapewniają mieszkającym na polach namiotowych festiwalowiczom dostęp do prądu w wyznaczonych punktach i możliwość naładowania telefonu za drobną opłatą lub w ramach biletu na festiwal.

Pokazanie przyjaznych dla środowiska alternatyw wykorzystujących OZE, to ciekawa forma edukowania i inspirowania uczestników.

//// //// fot.15: Ładowarki solarne udostępnione dla uczestników.

CIEKAWOSTKA

„Wytańczmy lepszą przyszłość! Ekodyskoteka w Rotterdamie”. Holenderski Sustainable Dance Club, czyli Zrównoważony Klub Taneczny, postawił sobie za cel promowanie nowego rodzaju clubbingu. Dzięki połączeniu nowoczesnej technologii i modnego designu postanowiono tam pokazać zrównoważony styl życia w innym świetle. „Dbanie o środowisko nie musi być nudne, wcale nie musisz przestać robić tego, co kochasz. Świetnie się bawić, biorąc jednocześnie odpowiedzialność za środowisko – oto nasza dewiza. (...) Możemy uczynić świat lepszym i czerpać z tego przyjemność, więc dlaczego mielibyśmy tego nie robić?” – głosi strona internetowa tej być może pierwszej na świecie ekodyskoteki. To miejsce skonstruowano tak, że zasilającą je energię wytwarzają tańczący ludzie. „Odwiedzając nasz klub, nie tylko konsumujesz energię, lecz także ją zwracasz. Tańczysz dla lepszej przyszłości” – głosi reklama dyskoteki. Aby klienci poczuli, że ich aktywność rzeczywiście ma znaczenie, a parkiet reaguje na ich ruch, gdy przestają tańczyć, gasną światła, a muzyka cichnie. Gdy „wytańczy się” wystarczająco dużo energii, efekty muzyczne i świetlne się potęgują.

DOBRE PRAKTYKI

1. Boom Festival w 2010 roku czerpał energię z trzech mobilnych stacji fotowoltaicznych składających się z 6-ciu 80W paneli, które generowały 2,4 kW/h w ciągu doby, czterech solarnych stacji produkujących po 3,2 kW/h w ciągu doby oraz jednej dużej stacji, której 18 paneli poruszało się wraz ze zmianą kierunku padania promieni słonecznych i produkowało 13kW/h w ciągu doby. W 2012 roku powstał we współpracy z niezależną organizacją BioEspaco projekt Off-Grid, który ma na celu zwiększenie efektywności energetycznej.

2. Kolejnym, możliwym do wprowadzenia rozwiązaniem jest wykorzystywanie oleju roślinnego jako paliwa do generatorów zasilających sceny festiwalowe. Tu też pochwalić ma się czym Boom Festival. W 2008 roku użyto 45 000 litrów oleju roślinnego jako paliwo do generatorów festiwalowych, dzięki czemu uniknięto emisji 117 000 kg CO₂ do atmosfery. Pojazdy wykorzystywane przez organizatorów (ciężarówka, dwa wany) oraz 100 kW generator, były także w pełni zasilane olejem roślinnym.

////// fot.16: Kolektory słoneczne.

8

GOSPODARKA WODĄ

Woda pitna dobrej jakości, do której dostępu nie ma prawie miliard mieszkańców Ziemi jest zasobem, którym należy szczególnie rozsądnie gospodarować. Znaczenie ma zarówno zadbanie o szczelność kranów, zapewnienie toalet suchych i odpowiednia strategia informacyjna zachęcają do odpowiedzialnych zachowań.

Gospodarka wodą podczas samego wydarzenia jest szczególnie ważna w przypadku kilkudniowego festiwalu plenerowego, gdzie dostęp do wody może być utrudniony. Wtedy organizatorzy zapewniający uczestnikom dostęp do sanitariatów powinni zwrócić uwagę na kilka kwestii:

- 🍃 Zamontować w kranach perlatory – zwiększą one optycznie strumień wody poprzez jej znaczne napowietrzenie, dzięki temu – w zależności od zastosowanych rozwiązań możemy zaoszczędzić 15-60% wody.
- 🍃 Zapewnić szczelność instalacji - unikniemy w ten sposób niepotrzebnych strat wody.
W wypadku dostarczania do sanitariatów ciepłej wody do jej ogrzewania użyć OZE, np. kolektorów słonecznych (Cieszanów Rock Festiwal).
- 🍃 Wprowadzenie zakazu stosowania chemii kosmetycznej przy zezwoleniu tylko na kosmetyki naturalne. Dobrze też zadbać o możliwość kupienia naturalnych środków czystości i kosmetyków na miejscu.

Warto też zadbać o edukację ekologiczną uczestników – informować ich zarówno przed przyjazdem na festiwal, jak i w trakcie jego trwania – np. zamieszczając przy punktach sanitarnych tablice. Najlepiej pozytywnie inspirujące i doceniające ich działania, np. ile mogą zaoszczędzić wody ograniczając czas prysznica, a także przedstawiające szerszy kontekst zjawiska (np. pokazujące, jakie są zasoby wodne na świecie i w Polsce oraz jak można przyczynić się do mniejszego zużycia wody).

W ten sposób budowany jest ekosystem – przestrzeń życia wielu gatunków roślin i zwierząt. Festiwal, więc nie tylko nie dewastuje środowiska naturalnego, ale także pozwala mu się rozwijać.

Najpopularniejszymi rozwiązaniami sanitariatów podczas imprez masowych są przenośne toalety. Do ich dezynfekcji używa się środków chemicznych, a ścieki są często transportowane na duże odległości.

//// //// fot. 17: Ciepła woda pod prysznicem ogrzewana przez kolektory słoneczne.

CIEKAWOSTKA

Bardzo dobrym rozwiązaniem, które jest coraz popularniejsze na zagranicznych festiwalach, są suche toalety. W Polsce pojawiają się już producenci oferujący tego typu rozwiązania. W suchej toalecie odchody spadają do komory kompostowania. Komora jest zamknięta, aby ją odizolować od owadów i gryzoni. Toaleta również powinna być zamykana, aby nie wypuszczać powstającego wewnątrz komory ciepła. W komorze zachodzi proces rozkładu tlenowego, kompostowanie powinno trwać kilka miesięcy. Tak przygotowany kompost może zostać użyty do nawożenia roślin, których części jadalne nie znajdują się w glebie.

DOBRE PRAKTYKI

1. Przykładem zrównoważonego podejścia do gospodarki wodnej są działania realizowane podczas Boom Festivalu w Portugalii. Zużyta woda z restauracji, barów, pryszniców i innych urządzeń (tzw. szara woda) jest uzdatniana przez system oczyszczania biologicznego. Woda przepływa przez szereg tarasów roślinnych, a unieszkodliwienie oparte jest na wykorzystaniu naturalnych procesów oczyszczania wody zachodzących w ekosystemach mokradłowych. Informacje o tym pionierskim systemie uzdatniania wody pojawiają się na wyświetlaczu – w ten sposób organizatorzy komunikują uczestnikom festiwalu, ile dobrych przykładów udało im się wdrożyć. Pokazane są rośliny jakie służą do uzdatniania wody – kilka gatunków bambusów, trawy, pływające rośliny wodne i gatunki bagienne. Oczywiście jest też zachęta by świadomie i oszczędnie gospodarować wodą – a to najważniejsze, bo przecież odpowiedzialne zachowanie jednostek wpływa na cały festiwal. Za te innowacyjne rozwiązania festiwal otrzymał w 2012 nagrodę „Zielony Inspirator”.

2. Na Boom Festival zastosowano po raz pierwszy suche toalety w 2006 roku – było ich wtedy 20. W 2008 roku pojawiło się 90 sztuk, co stanowiło 40% wszystkich toalet. Organizatorzy starali się by z roku na rok było ich jak najwięcej i by odchodzić od dotychczasowych przenośnych toalet. I tak w 2010 roku toalety kompostujące stanowiły 98% (użyto technologii CompostEra opracowanej wspólnie przez Boom Festival i IPEC). Użyty biologiczny filtr zapewnił wyprodukowanie 30 728 litrów płynnego nawozu oraz 7 356 kg nawozu.

9.

CATERING

W wypadku cateringu na festiwalach znaczenie ma zarówno menu, jakość jedzenia, jak i sposób jego przygotowania, a także opakovania. Jeśli wziąć pod uwagę ogromną ilość wody oraz terenów rolniczych wykorzystywanych przy hodowli bydła mięsnego, a także szacunek dla uczestników niejedzących mięsa, wprowadzenie opcji wegetariańskiej i wegańskiej dobrze świadczy zarówno o społecznej, jak i ekologicznej odpowiedzialności organizatorów.

Zazwyczaj organizatorzy festiwali dobierają catering kierując się charakterem danej "imprezy", lokalizacją, liczbą i oczekiwaniami uczestników, a także porą roku. Niewiele osób natomiast zdaje sobie sprawę, jak ważnym aspektem pod względem ekologicznym jest dobór tego, co zaoferujemy uczestnikom festiwalu. Uboczne skutki stosowania nawozów sztucznych oraz środków owadobójczych i chwastobójczych, transport owoców lub warzyw egzotycznych, hodowla zwierząt na rzeź, to wszystko w znacznym stopniu przyczynia się do degradacji środowiska oraz stanowi jedną z podstawowych przyczyn ocieplania klimatu. Co zrobić by catering był bardziej przyjazny naturze?

Większość festiwali plenerowych odbywa się późną wiosną, latem lub wczesną jesienią. To idealna pora dla spożywania rodzimych, sezonowych warzyw i owoców. Produkty sezonowe mają właściwości odpowiednie dla potrzeb człowieka w czasie danej pory roku. Owoce letnie mają właściwości chłodzące, natomiast owoce jesienne, a także warzywa korzenne ułatwiają ogrzanie naszego organizmu. W sezonie festiwali plenerowych, płody rolne występują w olbrzymiej różnorodności, a do tego mają przystępną cenę. Owoce nie wymagają także obróbki termicznej, co dodatkowo przyczynia się do zmniejszenia poboru energii. Wydarzenia mające miejsce w zimie, czy też na początku wiosny - warto wzbogacić o catering oparty na rodzimych przetworach. Zamknięte w zawekowanych słoikach przetwory owocowe, zakiszone w beczkach ogórki lub kapusta czy też suszone grzyby zbierane latem, mają o wiele więcej substancji odżywczych niż te dostępne zimą na sklepowych półkach. Taką ofertę sezonową

warzyw i owoców miał np. Slow Festival (Chorzów), Slot Art Festival (Lubiąż).

Plagą wśród wszelkich wydarzeń plenerowych stają się „fastfoodowe” przegryzki rodem z dalekich krajów. Kebab, gyros czy też hamburger wydają się nam bardziej znane na festiwalach niż pierogi ruskie, krostki czy też placki ziemniaczane. Dlaczego nie promować rodzimej, polskiej kuchni, a nawet tradycji danego regionu? Tradycyjna kuchnia zwyczajowo opiera się produktach łatwo dostępnych, a większość jej składników jest pochodzenia krajowego. Dlatego też istotnym aspektem zielonego cateringu jest wykorzystywanie „swojskiej” kuchni w festiwalowym menu. Lokalne jedzenie to nie tylko wspieranie tradycji danego terenu. To przede wszystkim minimalizacja transportu, a tym samym emisji CO₂ do atmosfery. Warto więc rozejrzeć się za mistrzami lub też mistrzyniami kuchni regionalnej. Taką ofertę cateringu możemy uzyskać zwracając się do kół gospodyń wiejskich, z danego regionu. Ich zdolności kulinarne są coraz częściej wykorzystywane nie tylko na festynach i dożynkach, ale też na dużych festiwalach. Przykładem jest tutaj Cieszanów Rock Festiwal, gdzie catering serwują panie ze zrzeszonych kół gospodyń wiejskich gminy Cieszanów.

Coraz częściej na terenie Polski pojawiają się tak zwane kooperatywy spożywcze, czyli zrzeszone grupy osób zaopatrujące się bezpośrednio u rolników (z pominięciem pośredników). Warto sprawdzić czy w okolicy festiwalu nie zawiązała się taka kooperatywa. Często kooperatywy organizują się w spółdzielnie, które także oferują catering. W ten sposób mamy bezwzględną pewność, że składniki naszego festiwalowego cateringu pochodzą z danego regionu, a tym samym przemierzyły najmniejszą możliwą odległość. Dodatkowo istnieją już kooperatywy zaopatrujące się u rolników produkujących ekologiczną żywność. Pominięcie pośredników dodatkowo obniży cenę zazwyczaj droższych produktów ekologicznych. W ten sposób dostajemy produkty najwyższej jakości, bez zbędnych opakowań. Przykładem takiej współpracy jest festiwal Fundacji AERIS Futuro ReKreacji zorganizowany wspólnie ze Świętem Cyklicznym w Krakowie. Tu do obsługi cateringowej została zaproszona między innymi Spółdzielnia Socjalna „Prana” zaopatrująca się w produkty ekologiczne u małopolskich rolników.

Catering generuje największą ilość odpadów po festiwalu. Aby to zmienić warto, oprócz wystawienia koszy do selektywnej zbiórki odpadów (plastik, szkło, odpady biodegradowalne), zadbać o zmniejszenie ilości wytwarzanych śmieci. Należy

zamawiać produkty w opakowaniach zbiorczych oraz ograniczać ilość towarów pakowanych pojedynczo. Im mniej opakowań tym lepiej. Dodatkowo istnieje szeroka gama jednorazowych naczyń biodegradowalnych zastępujących plastikowe lub styropianowe naczynia jednorazowe. Z takiej propozycji skorzystały np. Cieszanów Rock Festival, Slow Festival, wykorzystując talerze otrębowe, czy też Festiwal ReKreacje gdzie catering był podawany w naczyniach z liści palmowych. Warto, podobnie jak zrobili to między innymi organizatorzy Slot Art Festival, zachęcić uczestników festiwalu (poprzez konkursy z nagrodami) do przywożenia ze sobą własnych sztućców, kubków czy nawet misek. W ten sposób ilość odpadów znacznie się zmniejszy.

Istnieją festiwale w Polsce, gdzie catering jest tylko wegetariański (Slow Festival – Chorzów, Gadafest – Rabka-Zdrój). Inne, tak jak Slow Art Festival – włączają ofertę cateringu wegańskiego, dzięki czemu mają pewność, że zarówno wegetarianie, jak i weganie będący na festiwalu dostaną swoje posiłki bez przypadkowych domieszek mięsnych. Dobrze jest upewnić się czy firma zajmująca się cateringiem na festiwalu posiada w ofercie opcję wegetariańską. Jeżeli nie, warto rozzejrzeć się za konkurencją lub też zorganizować jej szkolenie z zasad „zielonego cateringu”. Z takiego szkolenia skorzystały między innymi panie z Zrzeszonych Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Cieszanów organizujących na festiwalu strefę Swojskiego Jadła. Dzięki temu na kolejnej edycji pojawiło się mnóstwo wegetariańskich oraz wegańskich opcji, tak jak: wegański smalec, leczko, wegepasztety czy też codziennie inne zupy gotowane z pominięciem tłuszczu zwierzęcego.

//// //// fot.18: Talerze biodegradowalne.

CIEKAWOSTKA

Jednym z aspektów zielonego cateringu jest opcja wegetariańska. Agencja Ochrony Środowiska Stanów Zjednoczonych za główną przyczynę wzrostu emisji gazów cieplarnianych podaje wzrost „populacji żywego inwentarza oraz trend w stronę większych przedsięwzięć hodowlanych”. Dodatkowo według przełomowego raportu ONZ z 2006 r. „Długi cień żywego inwentarza”, hodowla zwierząt w celach konsumpcyjnych przyczynia się bardziej do globalnego ocieplenia (18%) niż łącznie wszystkie samochody, ciężarówki i pozostały transport naziemny, (który szacowany jest na 14%). Szczególnie negatywnie wypada w tych badaniach hodowla bydła. Produkcja 1 kg wołowiny wymaga zużycia około 16 000 litrów wody, podczas gdy 1 kg ziemniaków tylko 300 litrów. Dlatego zielony catering wymaga obecności posiłków w wersji „vege”.

DOBRA PRAKTYKA

Na festiwalu można zaangażować uczestników we wspólne przygotowanie jedzenia. To jest praktyka mającego siedzibę w Holandii mobilnego kolektywu Rampenplan. Holenderscy aktywiści przygotowują gorące wegańskie posiłki na wielkich imprezach, zarówno festiwalach kulturalnych, jak i akcjach w obronie środowiska naturalnego, na przykład w trakcie protestów przeciwko energetyce atomowej i przewozom toksycznych odpadów w niemieckim Goerleben czy w trakcie akcji w obronie klimatu przy okazji szczytów. Praktyką holenderskiego kolektywu jest stosowanie naczyń wielokrotnego użytku i ekologicznych produktów, a także uczenie odpowiedzialności. Każdy uczestnik nie tylko sam zmywa po sobie, ale również tnie marchewki czy pomidory (na zmianę w trakcie trwania imprezy). Jedzenie, w którego przygotowaniu miało się udział smakuje dużo lepiej, a Rampenplan potrafi wykarcić tysiące ludzi. www.kollektiefampenplan.nl

10.

GOSPODARKA ODPADAMI

Gospodarka odpadami to bardzo ważny aspekt organizacji takiego wydarzenia jakim jest festiwal. Szczególnie, że duża liczba uczestników to duża ilość odpadów, a zatem większy problem logistyczny z ich zbiórką, segregacją i składowaniem. Organizatorzy powinni dążyć do tego, aby tych odpadów było jak najmniej.

Jeśli organizatorzy posiadają biuro festiwalowe to w nim należy zacząć wdrażać zielone standardy. Kwestia podstawowa to segregacja odpadów. Najprostszym rozwiązaniem jest ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów. Osiągnąć to można w prosty sposób – ograniczając wydruki do minimum, kupując produkty w dużych opakowaniach lub używając opakowań wielokrotnego użytku. Jeśli organizatorzy kierują się **zasadą 3R** – w pierwszej kolejności stosują zasadę **reduce** – czyli ograniczania zbędnych wydatków, **reuse** – czyli używają ponownie oraz **recycle** – wybierają materiały nadające się do przetworzenia.

Dobłą praktyką jest stymulowanie kreatywności pracowników, np. zorganizowanie warsztatów tworzenia kalendarzy z zadrukowanych jednostronnie dokumentów. Czasami warto kreatywnie spojrzeć na redukcję odpadów w biurze jako szansę na upiększenie i zazielenie przestrzeni. Można w biurze zorganizować niewielki kompostownik na odpady z owoców czy fusy od herbaty i wprowadzić kwiaty, które będą nim nawożone.

Podczas samego wydarzenia trudno jest w pełni kontrolować uczestników, warto jednak spośród organizatorów lub wolontariuszy wybrać zespół odpowiedzialny za kwestie sanitarne. Do jego zadań należałoby kontrolowanie segregacji i odbioru odpadów, odpowiednie oznakowanie koszy, edukacja uczestników. Większość organizatorów dostrzega ten problem i spośród swoich wolontariuszy wybiera taką drużynę.

Oprócz prawidłowej segregacji i oddania odpadów do recyklingu możemy również poddać je art-recyklingowi lub upcyklingowi. O tym, że takie warsztaty z upcyklingu cieszą się wśród uczestników popularnością mogą potwierdzić organizatorzy takich festiwali jak: Slot Art Festival, Festiwal Zacza-

rowanej Piosenki im. Marka Grechuty, Cieszanów Rock Festiwal itp. Dobre nawyki wprowadzane w kreatywny sposób są chętniej przyswajane, a uczestnicy festiwalu, zdobytą wiedzę i umiejętności mogą wykorzystywać w życiu codziennym. Warsztaty to także dodatkowa atrakcja podczas festiwalu.

Zmorą festiwali muzycznych są porozrzucane po całym terenie plastikowe kubki po piwie. Organizatorzy festiwali z Wielkiej Brytanii, Francji, Australii i Skandynawii coraz częściej stosują nadające się do mycia plastikowe kubki, za które pobierają kaucję w wysokości 1 euro. Pusty kubek można łatwo do siebie przymocować, dzięki czemu nie przeszkadza nam w zabawie, a następnie możemy go wymienić na kolejny napój przy stoisku. Przez ostatnie trzy lata coraz więcej festiwali wprowadziło w Czechach ten system, co w znaczący sposób wpłynęło na obniżenie się ilości generowanych plastikowych odpadów. W Polsce też już istnieje możliwość pozyskania kufli wielorazowych np.: STACK-CUP. Więcej na: www.stack-cup.pl

//// //// fot.19: Recycling.

//// //// fot.20: Koszyki z papierowej wikliny.

CIEKAWOSTKA

Upcykling jest to sztuka przetworzenia niepotrzebnych i nieużywanych przedmiotów/odpadów poprzez przekształcenie ich w coś wartościowego i funkcjonalnego.

DOBRA PRAKTYKA

Organizatorzy Reggae Meeting w Czechach w znaczącym stopniu ograniczyli ilość powstających odpadów poprzez wprowadzenie kaucji za naczynia – talerze i kubki w wysokości 2 koron – ok 3zł. Z wydanych 10100 sztuk naczyń zebrali z powrotem ponad 7000, z których część została przeznaczona na recykling, a część na kompost.

11.

EMISJA CO₂ I OFFSET

Każdy z wcześniej opisywanych obszarów festiwalu pośrednio lub bezpośrednio przyczynia się do emisji CO₂. Dwutlenek węgla jest bezbarwnym, bezwonny gazem, jednym z gazów cieplarnianych. Największe jego ilości powstają przy spalaniu paliw, dlatego główne emisje pochodzą z transportu oraz z wykorzystania energii elektrycznej. Nieuniknione emisje można jednak w 100% zneutralizować.

Pierwsze opublikowane wnioski V Raportu Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC) to jednoznaczne stwierdzenie, że za olbrzymi wzrost średnich temperatur w okresie 1951-2010 odpowiada przede wszystkim aktywność człowieka². To właśnie antropogeniczna emisja gazów cieplarnianych jest główną przyczyną postępującego ocieplenia klimatu, co może doprowadzić do nieodwracalnych zmian w środowisku naturalnym oraz niebezpiecznych konsekwencji dla przyszłych pokoleń.

Produkcja energii elektrycznej z zasobów nieodnawialnych wiąże się z emisją gazów cieplarnianych.

„Poziom stężenia w atmosferze trzech najważniejszych długo żyjących gazów cieplarnianych, tj. dwutlenku węgla, metanu i tlenków azotu, rośnie i jest wyższy niż kiedykolwiek w ciągu ostatnich 800 tys. lat, których klimatyczną historię znamy dzięki rdzeniom lodowym.”³

Planując wszystkie elementy Zielonego Festiwalu należy mieć na uwadze zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, a przez to zmniejszenie oddziaływania na środowisko. Ponadto, poprzez wydarzenia kulturalne można edukować uczestników festiwalu o globalnych problemach środowiskowych, dlatego bardzo ważne jest ich informowanie o proekologicznych rozwiązaniach podjętych przy organizacji festiwalu.

Ślad węglowy festiwalu to całkowita suma emisji gazów cieplarnianych wywołanych bezpośrednio lub pośrednio przez wydarzenie na wszystkich jego etapach. Ślad węglowy obejmuje emisje dwutlenku węgla, metanu, podtlenku azotu i innych gazów szklarniowych wyrażone w ekwiwalencie CO₂.

PROCEDURA OFFSETOWANIA EMISJI CO₂

4xO

ODKRYJ – określenie działań, których efektem będzie emisja gazów cieplarnianych oraz zrozumienie potrzeby zmniejszenia zużycia energii.

OSZACUJ – wyliczenie śladu klimatycznego, na które składa się dobór definicji, metodologii pomiarów wg wyznaczonych źródeł emisji.

OGRANICZ – podjęcie działań oszczędnościowych oraz wytypowanie i wsparcie projektów pozwalających zrekompenzować do zera nieuniknione emisje wynikające z organizacji i przebiegu festiwalu.

ODDZIAŁUJ – komunikacja w relacjach z interesariuszami oraz szacowanie korzyści z przeprowadzenia zeroemisijnego wydarzenia.

Aby zaplanować Zielony Festiwal należy się zastanowić jak festiwal wyglądał do tej pory, jak wyglądałby nasz wymarzony zorganizowany w zielonym standardzie oraz co możemy wprowadzić w najbliższej edycji. Wiele dobrych praktyk zostało już w poradniku przedstawionych, ale oczywiście każdy festiwal jest inny, a przez to i rozwiązania mogą być unikalne.

Carbon offset

Dzięki podjęciu działań ograniczających emisję dwutlenku węgla nasze wydarzenie będzie niskoemisyjne. Ale możemy pójść o krok dalej. Nieuniknione emisje CO₂ wyemitowanego do atmosfery w związku z organizacją festiwalu mogą zostać w 100 % zneutralizowane poprzez posadzenie drzew, bądź inwestycje w odnawialne źródła energii (OZE) lub poprzez poprawę efektywności energetycznej.

//// //// fot.22: Produkcja energii elektrycznej z zasobów nieodnawialnych wiąże się z emisją gazów cieplarnianych.

². (http://www.climatechange2013.org/images/uploads/WGIAR5_WGI-12Doc2b_FinalDraft_All.pdf)

³. Portal Ziemia na Rozdrożu: <http://ziemianarozdrozu.pl/artukul/2508/nowy-raport-ipcc>

//////// fot.23: Akcja zalesieniowa.

CIEKAWOSTKA

Zwiększanie obszarów leśnych przez zalesianie (ang. afforestation) i ponowne zalesianie (ang. reforestation) prowadzi do zwiększenia wychwytywania i magazynowania CO₂, tym samym zmniejszając jego zawartość w atmosferze.

DOBRA PRAKTYKA

Środki na offsetowanie mogą pochodzić np. z cegiełki dołączonej do biletów lub do nabycia w kasie wydarzenia. Wynikiem offsetowania może być inwestycja albo aleja festiwalowych drzew. Organizatorzy festiwalu Lollapalooza (USA) zbierają w ten sposób pieniądze i przeznaczają je dla organizacji zajmującej się wychwytywaniem gazu wysypiskowego (w tym metanu, którego potencjał tworzenia globalnego ocieplenia jest 21-krotnie wyższy niż dwutlenku węgla).

LISTY KONTROLNE

ZARZĄDZANIE WYDARZENIEM I BIUREM ORGANIZACYJNYM

- Decyzja podjęta przez organizatorów o realizacji festiwalu w Zielonym Standardzie oraz zakomunikowanie jej zespołowi oraz partnerom.
- Działania edukacyjne w obszarze ekologii (np. szkolenia, konkursy).
- Mianowanie Ekolidera/Koordynatora ZW – przydzielenie obowiązków konkretnej osobie (dla mniejszych wydarzeń); zatrudnienie osoby na cały etat (dla dużych wydarzeń).
- Określenie celów i wskaźników do mierzenia wpływu na środowisko (do wyliczenia śladu klimatycznego i offsetu).
- Podpisane umowy z firmami na odbiór surowców do recyklingu.
- Powołanie grupy wspierającej (ekożespół) – pracownicy i/lub wolontariusze wyznaczeni do pomocy we wdrażaniu ZW.
- Specjalne pojemniki do recyklingu dobrze oznakowane wewnątrz budynku (cartridge'ę, sprzęt elektroniczny, papier, szkło, plastik, aluminium).
- System komunikacji elektronicznej – e-maile i strona www.
- Szkolenia z zasad organizacji Zielonych Wydarzeń dla zespołu organizacyjnego (osób odpowiedzialnych za różne obszary), dla dostawców, partnerów.
- Tele- i video-konferencje zespołu i partnerów – w przypadku wydarzeń ponadlokalnych.
- W stopce wiadomości e-mail informacja zachęcająca do ochrony środowiska (np. „Pomyśl o środowisku zanim wydrukujesz ten list”).
- Wynajem, użyczenie lub leasing produktów i usług.
- Zaangażowanie różnorodnych partnerów, w tym organizacji społecznych, już na wstępnym etapie przygotowań.
- Zakupy produktów trwałych – z możliwością zwrotu i reklamacji.
- Zakupy trwałych produktów pobierających energię – gwarancja minimum 2 lata, dostępność części minimum 8 lat.
- Zapraszanie drogą e-mailową (małe wydarzenie, własna lista wolontariuszy), formularz zgłoszeniowy dla wolontariuszy na www (duże festiwale) – wydarzenia otwarte.

LOKALIZACJA

- Do miejsca wydarzenia można łatwo dotrzeć transportem zbiorowym, pieszo lub rowerem.
- Możliwość zakwaterowania uczestników w miejscu festiwalu lub w bliskiej odległości, którą można pokonać pieszo.
- Organizacja festiwalu poza sezonem godowym i lęgowym zwierząt.

TRANSPORT

- Informacja o opłatach za parking – preferencje dla autobusów i pełnych samochodów.
- Rozkład jazdy pociągów i autobusów zamieszczony na stronie internetowej festiwalu.
- Mapa pokazująca, jak dojść pieszo na miejsce festiwalu zamieszczona na stronie internetowej.
- Wspólne przejazdy (carpooling) – promocja carpoolingu, ogłoszenia na stronie internetowej, mapa carpoolingowa na stronie internetowej lub zamieszczenie linka do stron gdzie publikowane są ogłoszenia o wspólnych przejazdach.
- Bezpieczny parking dla rowerów w pobliżu festiwalu.
- Bezpłatne przejazdy komunikacją zbiorową (np. wynajęcie pociągu).

ENERGIA

- Zamówienie energooszczędnego sprzętu oświetleniowego.
- Zastosowanie odnawialnych źródeł energii.
- Zastosowanie ekologicznych pojazdów.
- Zastosowanie biopaliw.
- Koncert „bez prądu”.

WODA

- Karnety pod prysznic.
- Szczelne krany.
- Zamontowane perlatory (napowietrzacze).
- Wykorzystanie wody deszczowej.
- Suche toalety.

CATERING

- Dostępne dania wegetariańskie i wegańskie.
- W menu dominują warzywa i owoce.
- Posiłki przygotowane z lokalnych i sezonowych produktów
- Jeśli w menu występują dania rybne, ryby pochodzą ze zrównoważonej hodowli.
- Wyłączenie z menu gatunków ryb zagrożonych wyginięciem: halibut atlantycki, karmazyn, łosoś bałtycki, rekin, płaszczka, sola, tuńczyk błękitnoplekwy, węgorz.
- Dostępna żywność ekologiczna.
- Kawa i herbata z certyfikatami Sprawiedliwego Handlu.
- Napoje (sok, woda w dużych opakowaniach) + bidony do napełniania.
- Soki w większości z krajowych owoców, najlepiej sezonowych; woda pitna najlepiej z kranu dobrej jakości (filtrowana).
- Niepakowane pojedynczo produkty (np. śmietanka do kawy, cukier).
- Naczynia wielorazowego użytku lub biodegradowalne (np. z otrąb).
- System kauczynny na kubki.
- Talerze i sztuczki biodegradowalne.
- Promocja regionalnej, tradycyjnej kuchni.
- Ograniczenie stosowania niebezpiecznych chemikaliów oraz korzystanie z przyjaznych dla środowiska środków czyszczących oraz do mycia naczyń.
- Wyroby papiernicze, np. ręczniki kuchenne lub papierowe serwetki wykonane z włókien pochodzących z recyklingu lub wyprodukowanych w sposób zrównoważony.
- Zachęcenie uczestników do przywiezienia ze sobą kubków i sztuczków.

ODPADY

- Pojemniki do segregacji dobrze oznakowane i łatwo dostępne.
- Odpady biodegradowalne zbierane osobno i przekazane do kompostowania.
- Zbiórki np. nakrętek, makulatury połączone z akcjami edukacyjnymi.
- Stosowanie zasady 3R i ograniczenie produkcji odpadów np. wydruków, pojedynczych opakowań.

KOMUNIKACJA, PROMOCJA, EDUKACJA

- Strategia promocji kładąca główny nacisk na promocję w Internecie.
- Stosowanie przyjaznych środowisku form promocji
- Korzystanie w promocji festiwalu z istniejących gazet i czasopism zamiast drukowania własnych publikacji.
- Krótka wzmianka o Zielonym Standardzie przez organizatorów w czasie rozpoczęcia festiwalu.
- Informacja o Zielonym Standardzie na stronie internetowej festiwalu.
- Udostępnianie programu imprezy w formie elektronicznej zamiast drukowanej.
- Gadżety wykonane przez lokalnych wytwórców.
- Gadżety ekologiczne.
- Informacja na gadżetach świadcząca o ich ekologiczności.
- Ograniczenie do minimum wielkoformatowych billboardów, banerów, które szpecą przestrzeń.
- Druk ulotek, plakatów ograniczony do minimum.
- Druk (w tym biletów) na papierze z recyklingu lub posiadającym certyfikaty ekologiczne.
- Druk lateksowy, UV, i eko-solwentowy.
- Wydruki nadające się do recyklingu – niezafoliowane, nie na papierze kredowym.
- Papier wyprodukowany bez użycia chloru pierwiastkowego (ECF), bądź bez użycia związków chloru (TCF).
- Poziom bieli do max. 90 (powyżej papier musiałby być poddany działaniu wybielaczy optycznych).

EMISJE CO₂ I OFFSET

- Zbieranie danych do wyliczeń śladu klimatycznego – zużycie nośników energii (w tym paliw), zużycie wody, produkcja odpadów.
- Współpraca z wiarygodnym partnerem szacującym offset.
- Wsparcie wiarygodnych projektów offsetowych i uzyskanie certyfikatu.
- Zaangażowanie osobiste w projekt offsetowy (wspólne sadzenie drzew przez uczestników w czasie festiwalu lub po nim).
- Zaangażowanie lokalnej społeczności w działania offsetowe.
- Informacja o offsetowaniu w ramach komunikatów o festiwalu.

ZNAKI EKOLOGICZNE

SPOSÓB NA WERYFIKACJĘ STANDARDU PRODUKTU LUB DOSTAWCY

ZNAKI EKOLOGICZNE DOTYCZĄCE ZARZĄDZANIA:

Certyfikat dotyczący systemu zarządzania środowiskiem: EMAS

Certyfikat dotyczący systemu zarządzania środowiskiem: ISO 14001

Certyfikat dotyczący systemu zarządzania wydarzeniem British Standard International (BS8901)

ZNAKI EKOLOGICZNE DOTYCZĄCE MIEJSCA - LOKALIZACJI I OBIEKTÓW:

Certyfikaty dotyczące systemu zarządzania środowiskiem: EMAS

Certyfikaty dotyczące systemu zarządzania środowiskiem: ISO 14001

Certyfikat dotyczący systemu zarządzania wydarzeniem British Standard International (BS8901)

Tytuł Lider Polskiej Ekologii

Tytuł Przyjaźni Środowisku

Green Globe: www.greenglobe.com

Green Key: www.green-key.org

Green Tourism: www.green-business.co.uk

ZNAKI EKOLOGICZNE DOTYCZĄCE SPRZĘTU:

Błękitny Anioł (Der Blaue Engel) – Niemcy: www.blauer-engel.de

Carbon Reduction Label: www.carbon-label.com

Ecolabel: www.ecolabel.eu

Ekoprojekt CE: www.oznakowanie-ce.pl

Krajowy Znak Ekologiczny EKO, przyznawany przez Polskie Centrum Badań i Certyfikacji: www.pcbc.gov.pl

Nordic Swan (Svanen) – Skandynawia: www.nordic-ecolabel.org

TCO Development: www.tcodevelopment.com

Europejska Etykieta Energetyczna (A do A+++)

ZNAKI EKOLOGICZNE DOTYCZĄCE ŻYWNOSCI:

Carbon Reduction Label: www.carbon-label.com

Etykieta produkcji ekologicznej (Euroliść):
www.ec.europa.eu/agriculture/organic/consumer-confidence/logo-labelling_pl

Ekoland: www.ekoland.org.pl

Fair Trade: www.fairtrade.pl

Marine Stewardship Council: www.msc.org

Znak Certyfikowanego Rolnictwa Ekologicznego:
www.pcbc.pila.pl/s/wzory-znakow

ZNAKI EKOLOGICZNE DOTYCZĄCE OPAKOWAŃ:

Zielony Punkt: oznacza, że producent danego opakowania wniósł za nie opłatę na rzecz krajowej organizacji odzysku opakowań

Nadaje się do recyklingu - umieszczany jest na produktach, które mogą być powtórnie wykorzystane.

Opakowanie nadające się do ponownego wykorzystania

Opakowanie biodegradowalne, które w czasie kompostowania nie uwalnia żadnych szkodliwych substancji

ZNAKI EKOLOGICZNE DOTYCZĄCE PAPIERU I PRODUKTÓW POCHODZENIA DRZEWNEGO:

Błękitny Anioł (Der Blaue Engel) – Niemcy PEFC (Programme for Endorsement of Forest Certification)

FSC (Forest Stewardship Council)

TCF (Totally Chlorine Free)

ECF (Elementary Chlorine Free)

PCF (Processed Chlorine Free)

Rainforest Alliance

Carbon Reduction Label

ZNAKI EKOLOGICZNE DOTYCZĄCE ODZIEŻY:

Fair Trade

Global Organic Textile Standard

Soil Association Organic Standard

Naturland

Ecolabel

Bluesign

Confidence in Textiles (Tekstylia Godne Zaufania)

Better Cotton Initiative

Fair Wear Foundation

Fair Labour Association

Ethical Trading Initiative

Social Accountability International

ZNAKI EKOLOGICZNE DOTYCZĄCE KOSMETYKÓW:

Bezpieczny dla ozonu

Znak królika: znak informuje, że w fazie badań dany produkt nie był testowany na zwierzętach

Skaczący królik: mówi, że kosmetyk w żadnej fazie produkcji nie był testowany na zwierzętach

Ecolabel

Fair Trade

Cruelty free

Ecocert – Organic: min. 95% składników pochodzenia roślinnego i min. 10% z upraw ekologicznych

Ecocert – Natural: min. 50% składników pochodzenia roślinnego i min. 5% z upraw ekologicznych;

PRZEWODNIK PO ZIELONYCH FESTIWALACH W POLSCE

FESTIWAL DZIWNIE FAJNE / Bytom

www.becek.pl

Festiwal Dziwnie Fajne to oddolna, społeczna inicjatywa podjęta w 2009 roku, która ma na celu aktywizację społeczeństwa poprzez działania na szeroko pojętym polu kultury. Na Festiwal składają się: Międzygalaktyczny Złot Superbohaterów i ich Przemarsz, Festiwal Twórczej Reanimacji Odpadów, który promuje idee recyklingu. Festiwal Dziwnie Fajne został nagrodzony Nagrodą Specjalną Związku Miast Polskich podczas Festiwalu Promocji Miast i Regionów w Warszawie, w 2011 roku. Organizator: BECEK Bytomskie Centrum Kultury.

FOLKOWISKO / Gorajec

www.folkowisko.pl

Folkowisko to trwający trzy dni festiwal, który od sześciu lat organizowany jest w urokliwym gospodarstwie Chutor Gorajec na podkarpackim Roztoczu. Jest to jeden z najważniejszych festiwali folkowych w Polsce – celebrujący wielokulturowość i wspólnotowość małych ojczyzn. Idea, która przyświeca Folkowisku, nieodłącznie kojarzy się z kulturą chłopską. Dzięki akcji „Jestem ze wsi!” organizatorzy rozbijają stereotypy oraz leczą z kompleksu wiejskiego pochodzenia. Bliskość z naturą skłoniła organizatorów do wprowadzenia proekologicznych rozwiązań. Wyżywienie podczas festiwalu zapewnia koło gospodyń wiejskich z sąsiedniej wsi, a noclegi oprócz pola namiotowego, są zapewnione w okolicznych gospodarstwach agroturystycznych. Festiwal także zwraca uwagę na segregację śmieci, promocję transportu zbiorowego oraz minimalizację druku przy promocji. Dodatkowymi atrakcjami są koncerty akustyczne, warsztaty rzemiosła ludowego, terenowe gry wiejskie.

SLOW FESTIVAL / Chorzów

www.mdkbatory.pl

Festiwal odbył się już trzy razy, a pretekstem do jego powstania stała się idea rozwijającego się w Europie ruchu slow na rzecz lepszej jakości życia i jedzenia. Ruch slow zaleca celebrowanie posiłków, myślenie o tym co się spożywa, powrót do tradycyjnych potraw, propaguje radość z jedzenia w miłej atmosferze, w gronie rodziny lub przyjaciół, bez pośpiechu. Jest

to jednodniowa impreza, która odbywa się w Parku Śląskim, a jej uczestnicy mogą wziąć udział w licznych warsztatach, posłuchać koncertów i skosztować wegetariańskiej kuchni. Prośrodowiskowe zachowania są wpisane w idee ruchu slow – sam wybór miejsca i proponowane atrakcje są tego potwierdzeniem. W ostatniej edycji tematem przewodnim był rower. Organizator: Miejski Dom Kultury „Batory” w Chorzowie.

FESTIWAL ZACZAROWANEJ PIOSENKI

IM. M. GRECHUTY / Kraków

www.zaczarowana.pl

Pierwsza edycja festiwalu odbyła się w 2005 roku, a koncerty finałowe odbywają się w ramach Ogólnopolskich Dni Integracji „Zwycięzać Mimo Wszystko” na krakowskim Rynku. Każdego roku w festiwalu bierze udział kilkaset osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, a w finale kilkanaście uzdolnionych wokalnie osób. Jak zauważyła sama Anna Dymna zielony kolor w logo zobowiązuje. W związku z tym Festiwal stara się wprowadzać proekologiczne rozwiązania, zwraca uwagę na edukację wolontariuszy i uczestników w tym zakresie. Organizatorzy festiwalu zostali laureatami konkursu Ekobiuro w edycji 2012. Organizator: Fundacja „Mimo Wszystko”.

FESTIWAL REKREACJE / Kraków, Warszawa, Poznań

www.aerisfuturo.pl

Tematem festiwalu, ekologicznej strefy pokazów, warsztatów i twórczych działań, jest upcykling. Organizatorzy zwołali zbiórkę zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, artyści pokazali jak wyczarować cuda z pozornie niepotrzebnych materiałów. W trzech miastach festiwalowych odbyła się wystawa konkursowa ART TECH DESIGN, prezentująca unikatowe prace i przedmioty powstałe z elektroodpadów. W warszawskiej edycji festiwalu powstał dom z materiałów z odzysku na plaży w Wilanowie. Uczestnicy mieli możliwość obliczenia śladu klimatycznego, słonecznego doładowania baterii telefonu komórkowego, wzięcia udziału w quizach i konkursach ekologicznych. Organizator: Fundacja Aeris Futuro.

HEINEKEN OPEN`ER FESTIVAL / Gdynia (lotnisko Babie Doły)

www.opener.pl

Pierwsza edycja festiwalu odbyła się w 2005 roku. O randze Festiwalu świadczy zdobycie dwa razy z rzędu nagrody European Festival Awards w kategorii Najlepszy Duży Festiwal (łącznie w ciągu dni festiwalowych uczestniczy blisko 70 tysięcy osób). Heineken Open`er Festival otrzymał również Green`n`Clean Award – wyróżnienie dla festiwali przyjaznych środowisku. Organizatorzy edukują w tym zakresie uczestni-

ków, zachęcają do bycia eko nie tylko podczas samego festiwalu, ale także na co dzień. Wszelkie działania ekologiczne na terenie festiwalu koordynuje Eko Drużyna. Oprócz tego może liczyć ona na wsparcie eko partnerów obecnych podczas wydarzenia. Właśnie dzięki takiej współpracy na polu namiotowym powstał punkt ładowania telefonów komórkowych zasilany w dwojaki sposób – poprzez wiatrak oraz panel solarny. Organizator: Alter Art.

SLOT ART FESTIVAL / Lubiąż k. Wrocławia

www.slot.art.pl

To jeden z największych festiwali kultury alternatywnej w Polsce, przez pięć dni wypełnionych dziesiątkami warsztatów, koncertów, imprez, projekcji filmowych i wykładów. Historia Slotu sięga lat 80-tych, a festiwal coraz bardziej się rozwija. Jednym z jego działów jest Zielony Slot, który promuje ekologiczny tryb życia, ochronę przyrody i klimatu, zrównoważoną konsumpcję, kuchnię wegetariańską i wegańską. Organizator: Stowarzyszenie Lokalnych Ośrodków Twórczych (SLOT).

SEVEN FESTIVAL MUSIC & MORE / Węgorzewo

www.sevenfestival.com

Pierwsza edycja festiwalu odbyła się w 1991 roku, w międzyczasie na dwa lata zniknął on z kalendarza imprez, a w 2013 roku obchodził swoje dwudziestolecie. Ta kilkudniowa impreza rockowa przyciąga corocznie kilka tysięcy uczestników. Mając świadomość tego, w jak wyjątkowych okolicznościach przyrody zlokalizowany jest festiwal, jego organizatorzy współpracują z organizacjami działającymi na rzecz ochrony klimatu i wód, zrównoważonej konsumpcji, ochrony zagrożonych gatunków zwierząt (WWF, Fundacja Aeris Futuro). Wśród uczestników promowane są produkty lokalne oraz atrakcje tego regionu. Organizatorzy: Biuro Organizacyjne Seven Festival i Węgorzewskie Centrum Kultury.

FESTIWAL ROZSTAJE / Kraków

www.rozstaje.pl

Festiwal Muzyki Tradycyjnej Rozstaje to prezentacja różnorodności, a jednocześnie wspólnych cech tradycyjnej kultury muzycznej wielu krajów, przede wszystkim zaś tych położonych wzdłuż linii Karpat. Jest to jeden z najważniejszych festiwali world music w Polsce i w tej części Europy, międzynarodowe forum najciekawszych zespołów z różnych części świata, koncerty plenerowe, kameralne i warsztaty muzyczne. Festiwal umożliwia konfrontację międzynarodowej i polskiej sceny world music, etnojazz i etno. Na Rozstajach zderzają się różne style i gatunki muzyczne: od tradycyjnych po przetworzenia i eksperymenty w pograniczu muzyki tradycyjnej i jaz-

zowej, folkowej i rockowej oraz klasycznej, inspirowanej motywami tradycyjnymi. Organizator: Stowarzyszenie Rozstaje.

FESTIWAL WIELU KULTUR I NARODÓW „Z WIEJSKIEGO PODWÓRZA” / Czeremcha

www.festiwalczeremcha.pl

Jest jedną z najlepszych imprez folkowych w Polsce, a jedną tego typu na Podlasiu. „Z wiejskiego podwórza”, to nie tylko koncerty zespołów i pokazy sztuki ludowej, to także spektakle teatralne, warsztaty rękodzielnicze, muzyczne, taneczne, wystawy, pokazy filmów. Podczas Festiwalu odbywa się także konkurs na potrawę regionalną. Organizatorzy zapewniają też bezpłatny pociąg zawożący i odwożący uczestników do Warszawy. Organizatorzy: Stowarzyszenie Miłośników Kultury Ludowej i Gminny Ośrodek Kultury w Czeremsze.

PRZYSTANEK WOODSTOCK / Kostrzyn nad Odrą

www.wosp.org.pl

Pierwszy Przystanek odbył się w 1995 roku, a jego główne założenie to chęć podziękowania wszystkim wolontariuszom i uczestnikom, którzy w styczniu wspierają Fundację Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Na każdym festiwalu występuje kilkadziesiąt zespołów – na dwóch scenach. Festiwal Woodstock chce być ekologiczną imprezą. Organizatorzy śledzą rozwiązania ograniczające zanieczyszczenie środowiska i wprowadzają je w życie. Promują wśród uczestników transport zbiorowy, zachęcają do segregacji śmieci, pokazują rozwiązania wykorzystujące odnawialne źródła energii oraz recycling i upcykling poprzez happeningi takie jak np. Śmieciowa orkiestra, Międzygalaktyczne Miasteczko Superbohaterów. W miasteczku festiwalowym mieści się również Strefa Wspólnych Przejazdów zorganizowana przez BlaBla Car, gdzie zmotoryzowani i potrzebujący transportu uczestnicy festiwalu mogą umawiać się na wspólne powroty. Organizator: Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy.

OFF FESTIVAL / Katowice

www.off-festival.pl

Festiwal zadebiutował w 2006 roku w Mysłowicach. Od trzech lat to święto muzyki alternatywnej odbywa się w katowickiej Dolinie Trzech Stawów – pięknej zielonej oazie w centrum przemysłowego Śląska. W 2012 zdobył nagrodę dla European Festival Award w kategorii Najlepszy Festiwal Średniej Wielkości. W 2013 roku otrzymał międzynarodową nagrodę Green `n` Clean i tym samym został uznany za festiwal przyjazny środowisku naturalnemu. OFF Festival korzysta z odnawialnych źródeł energii, segreguje śmieci, napoje i posiłki podaje w biodegradowalnych naczyniach. Organizator: Fundacja Independent.

BIESZCZADZKIE SPOTKANIA ZE SZTUKĄ „ROZSYPANIEC” / Cisna

www.mojebieszczady.org

Festiwal, w obecnej formie, jest organizowany od czterech lat. Łączy miłośników Bieszczad i poezji śpiewanej, piosenki turystycznej, muzyki folkowej i etnicznej. Nazwa Festiwalu nawiązuje do jednego ze szczytów Bieszczad Wschodnich. Specyfika miejsca, a także sami uczestnicy festiwalu – miłośnicy gór sprawiają, że impreza chce być jak najbardziej proekologiczna. Organizator: Stowarzyszenie Miłośników Bieszczad „Moje Bieszczady”.

CIESZANÓW ROCK FESTIWAL / Cieszanów

www.cieszanowrockfestival.pl

To coraz bardziej rozpoznawalna marka wśród festiwali. Festiwal, którego czwarta edycja odbyła się w 2013 roku ma coraz większe rzesze fanów i odbiorców, a swoim zasięgiem wychodzi poza granice Polski. Cieszanów Rock Festiwal zajął trzecie miejsce w rankingu festiwali miesięcznika „Machina”. Organizatorzy wraz z rozwojem festiwalu zwracali uwagę na to by był on jak najbardziej przyjazny środowisku – wprowadzając z każdą kolejną edycją jak najwięcej rozwiązań ekologicznych, głównie we współpracy z Fundacją Aeris Futuro. Organizator: Centrum Kultury i Sportu w Cieszanowie.

FESTIWAL MUZYKI FILMOWEJ / Kraków

www.fmf.fm

Festiwal łączy ze sobą widowisko muzyczne z filmowym i stawia na różnorodność gatunkową. Ostatnia edycja festiwalu odbyła się pod hasłem FM-EKO i w ramach tego organizatorzy zaplanowali kilka wydarzeń i akcji proekologicznych pod hasłem „Nie musisz być kosmitą by myśleć na zielono”. Wraz z dziećmi można było wziąć udział w warsztatach, na których budowano zielone, szumiąco-szeleszczące instrumenty. Odbyły się też specjalne koncerty z muzyką do filmów o niepodważalnym pięknie przyrody, ale i o dewastacji środowiska naturalnego m.in. „Requiem dla umierającej planety” (kompozycję Ernsta Reijsegera do filmów W. Herzoga). Organizatorzy zorganizowali też zbiórkę nakrętek i zachęcali, aby uczestnicy przybyli na festiwal na rowerze, komunikacją miejską lub korzystając z carpoolingu. Organizator: Krakowskie Biuro Festiwalowe.

PRZEWODNIK PO ZIELONYCH FESTIWALACH ZA GRANICĄ

ROSKILDE FESTIVAL / Dania – Roskilde

www.roskilde-festival.dk

Jest to jeden z największych europejskich festiwali organizowany od 1971 roku. Trwa on kilka dni, a na uczestników oprócz koncertów czekają także inne atrakcje, stragany oferujące różnorodność towarów. Organizatorem festiwalu jest Roskilde Festival Charity Society, a celem stowarzyszenia jest wspieranie inicjatyw dzieci i młodzieży, pomocy humanitarnej. Dochody z festiwalu są więc przeznaczane na szereg organizacji humanitarnych, kulturalnych i projektów non-profit na całym świecie. Organizatorzy zwracają szczególną uwagę na ochronę środowiska naturalnego. Już od lat 90-tych przygotowywany jest raport środowiskowy uwzględniający zużycie energii, wody, generowane odpady. Również wtedy pojawiły się na festiwalu biodegradowalne naczynia, a uczestnicy dojeżdżający na miejsce transportem publicznym wysiadają na specjalnej stacji kolejowej.

EXIT FESTIVAL / Serbia - Twierdza Petrowaradinska (serb. Petrovaradinska Tvrđjava), przedmieścia Nowego Sadu

www.exitfest.org

Początki festiwalu sięgają 2000 roku, kiedy to inicjatywa ta była wiecem politycznym dla młodzieży serbskiej. Impreza zgromadziła tysiące ludzi, a podczas niej organizowane były koncerty, imprezy i występy artystyczne. Festiwal jest od niedawna członkiem Yourope, stowarzyszenia skupiającego 50 największych festiwali na świecie. Organizatorzy sprzyjają też takim inicjatywom jak Green Guerilla (ogrodowa partyzantka). W ten sposób uczestnicy mogą się włączyć indywidualnie w ograniczenie zanieczyszczenia środowiska.

HOVE FESTIVAL / Norwegia – Tromsø w południowej Norwegiiwww.hovefestival.com

Początki festiwalu sięgają 2007 roku. Hove Festival to impreza dla ludzi, którzy wierzą, że połączenie najlepszej muzyki, pięknych okoliczności przyrody i idyllicznej atmosfery gwarantują sukces. Podczas wydarzenia można wymienić się także doświadczeniami artystycznymi, skosztować ekologicznej żywności. Przygotowania opierają się głównie na pracy wolontariuszy, których jest nawet 2500. Organizatorzy chcą wyznaczyć nowe standardy świadomości ekologicznej – by chronić cenne przyrodniczo tereny, na których zorganizowany jest festiwal oraz w ciekawy sposób promować idee społeczeństwu.

PALEO FESTIVAL NYON / Szwajcaria – Nyon (pomiędzy Genewą a Lozanną)www.paleo.ch

Ten rockowy festiwal, który obecnie trwa sześć dni, swoje początki datuje na 1976 rok i organizowany wtedy Folk Festival Nyon. Dziś, ta zlokalizowana pomiędzy Górami Jura a Jeziorą Genewskim, impreza ma rangę jednego z największych europejskich festiwali. Koncerty, pokazy rzemiosła i żywności ze świata – pokazują, że festiwal jest otwarty na kultury innych narodów. Oprócz tego bardzo respektuje kwestie związane z ochroną środowiska, za co zostali docenieni w 2007 roku Green `N` Clean oraz w 2008 roku MIDEM Green World Award.

OYA FESTIVAL / Norwegia – Oslowww.oyafestivalen.com

Ten czterodniowy festiwal odbywa się nieprzerwanie od 1999 roku. Zmieniana była lokalizacja – przez pierwsze dwa lata organizowany był na obrzeżach Oslo, by następnie zostać przeniesiony do parku w centrum miasta. Festiwal bardzo dba o ochronę środowiska i edukację uczestników w tym zakresie. Festiwal otrzymał Greener Festival Award oraz Green Clean Award. W 2004 roku ukazała się pierwsza edycja poradnika, który pokazuje w jaki sposób zorganizować ekologiczny festiwal. Większość opisywanych dobrych praktyk to przykłady zaczerpnięte z festiwalu. Oya Festival chce zbudować silną reputację jako jeden z najbardziej przyjaznych dla środowiska festiwali w Norwegii i dać swoim uczestnikom możliwość działania w sposób ekologicznie świadomy.

BOOM FESTIVAL / Portugalia - Idanha-a-Novawww.boomfestival.org

Początki festiwalu sięgają 1997 roku. Obywa się co dwa lata i oferuje szeroki zakres muzyczny oraz szeroki wybór zajęć m.in. teatry uliczne, galerie sztuki, performance, joga, medytacje, pokazy filmowe i dyskusje. Festiwal chce się wyróżnić i nie być typowym komercyjnym wydarzeniem. Od 2004 roku festiwal zaczął rozwijać serię projektów, by stać się ekologicznie samowystarczalny. Energia pochodzi z odnawialnych źródeł (wiatru, energii słonecznej), prowadzone jest oczyszczanie wód, a w toaletach nie wykorzystuje się chemicznych środków czystości. Oprócz tego każdy uczestnik dostaje zestaw, dzięki któremu może dbać o czystość na terenie festiwalu.

ELECTRIC PIKNIK / Irlandia – Stradbally (County Laois)www.electricpicnic.ie

Pierwsza edycja tego artystyczno-muzycznego festiwalu odbyła się w 2004 roku. To początkowo jednodniowe wydarzenia jest jedną z najważniejszych tego typu imprez w Irlandii. Oprócz koncertów dla uczestników przewidziane są również inne atrakcje – 24-godzinne kino, instalacje artystyczne, teatralne. Ważnym aspektem podczas organizacji imprezy jest edukacja ekologiczna uczestników – dotycząca zrównoważonego transportu, ekologicznej i lokalnej żywności, segregacji odpadów.

LOLLAPALOOZA / Chicago – USA, Santiago – Chile, Sao Paulo – Brazyliawww.lollapalooza.com

Pierwsza edycja festiwalu odbyła się 1991 i trwała do 1997, następnie festiwal został reaktywowany w 2003 roku. Od początku do momentu reaktywacji festiwal odbywał się tylko na terenie Ameryki Północnej, po reaktywacji organizatorzy postanowili rozszerzyć działalność i w 2010 wydarzenie zorganizowano również w Chile, a w 2011 w Brazylii. Odnotowuje się udział około 160 tysięcy uczestników. Podczas festiwalu pojawia się szereg organizacji zajmujących się ekologią, ochroną środowiska, zrównoważonym transportem, wyrównywaniem szans. Lollapalooza dba o zmniejszenie śladu węglowego, od 2013 roku paliwem zasilającym generatory jest biodiesel.

Chcemy innego świata. Domagamy się poszanowania dla wszystkich form życia. To budzi emocje i często tracimy z oczu fakt, że to trwający proces, a nie rewolucja. A proces żywi się konkretnymi działaniami. Dobre przykłady i konsekwencja najskuteczniej zmieniają świadomość oraz budują zaufanie do własnych możliwości. W organizacji naszych festiwali wszystko trzeba zmienić i zacząć od początku: poczynając od rodzaju papieru na ulotki promocyjne i plakaty, problemu śmieci, hałasu, zajmowanej przestrzeni i sąsiedztwa, doboru sponsorów... a kończąc na zielonej energii dla wzmocniaczy i świateł. Ekologiczne hasło i wegetariańskie jedzenie już nie wystarcza. Przychodzi mi na myśl nasz niedawny koncert na ekologicznej farmie, podczas którego szczęśliwe krowy ukradły show świetnemu gitarzyście...

a niezależne radio nadawało wywiady z artystami z przyczepy kempingowej najeżonej panelami słonecznymi... Takich zielonych - na każdym poziomie - festiwali życzę wszystkim!

- **MAREK STYCZYŃSKI** / The Magic Carpathians

W ostatniej dekadzie obserwuje się ogromne zmiany w sposobie myślenia i zarządzania pod względem środowiskowym przez organizatorów festiwali oraz innych eventów. Począwszy od kilku pionierów, zrównoważone zarządzanie wydarzeniem stało się codziennością w planowaniu. Nie są one modą, trendem lub łatwym sposobem promocji organizatorów społecznie odpowiedzialnych. Jest to sposób myślenia i działania, które stają się nowym standardem dla wydarzeń, gdyż publiczność, sponsorzy i artyści tego oczekują.

- **HÅVARD LUNDBERG**, Menadżer ds. Ochrony Środowiska / Øya Festival (Norwegia)

Prowadząc warsztaty promujące Zielone Wydarzenia i Zielony Standard zauważyłam, że zrównoważony rozwój zaczyna odgrywać większą rolę. Organizatorzy wydarzeń w większym stopniu dbają o to aby ich wydarzenia były przyjazne nie tylko nam, ale i naszej Planecie. Organizujesz? Pamiętaj – unikaj, używaj, utylizuj!

- **MARTA MAZUR-SUDOŁ** / Stowarzyszenie Eko-Inicjatywa

Publikacja powstała w zgodzie ze Standardem Zielonych Wydarzeń.

Druk na papierze przyjaznym środowisku.

www.aerisfuturo.pl, www.zielonewydarzenia.pl